

Program Rewitalizacji Gminy Wilczyce

na lata 2007-2013

Wilczyce, 2007

Spis treści

1. Założenia Programu.....	3
2. Obszar i czas realizacji Programu.....	5
3. Nawiązanie Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich do strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno – społeczno - gospodarczego.....	6
4. Uwarunkowania wewnętrzne Gminy Wilczyce.....	18
4.1. Położenie i powierzchnia.....	18
4.2. Podział gminy na obszary podlegające rewitalizacji.....	19
.....	23
4.3. Krótka charakterystyka jednostek terytorialnych wchodzących w skład rewitalizowanych obszarów.....	24
5. Obszar przestrzenno - infrastrukturalny.....	31
5.1. Środowisko przyrodnicze.....	31
5.2. Dostępność komunikacyjna.....	36
5.2.1. Komunikacja drogowa.....	36
5.2.2. Komunikacja kolejowa.....	40
5.2.3. Komunikacja pasażerska.....	40
5.3. Dziedzictwo kulturowe.....	40
5.3.1. Zabytki.....	40
5.3.2. Stanowiska archeologiczne.....	42
5.4. Infrastruktura techniczna.....	47
5.4.1. Zaopatrzenie w wodę.....	47
5.4.2. Odprowadzanie ścieków i wód opadowych.....	49
5.4.3. Gospodarka odpadami.....	50
5.4.4. Gazyfikacja.....	51
5.4.5. Elektroenergetyka.....	51
5.5. Zidentyfikowane problemy.....	52
6. Obszar rozwoju gospodarki lokalnej.....	53
6.1. Zatrudnienie i bezrobocie.....	53
6.2. Gospodarka.....	55
6.2.1. Rolnictwo i leśnictwo.....	55
6.2.3. Przemysł i usługi.....	59
6.3. Zidentyfikowane problemy.....	63
7. Obszar społeczny.....	63
7.1. Demografia.....	63
7.2. Infrastruktura społeczna.....	66
7.2.1. Oświata.....	66
7.2.2. Ochrona zdrowia.....	69
7.2.3. Pomoc społeczna.....	69
7.2.4. Mieszkalnictwo.....	71
7.2.5. Przestępczość.....	72
7.2.6. Turystyka i wypoczynek.....	74
7.3. Zidentyfikowane problemy.....	75
8. Obszary problemowe oraz cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich.....	76
8.1. Analiza SWOT.....	76
8.1. Identyfikacja problemów na głównych obszarach działania.....	79
8.3. Cele i kierunki działania.....	81

9. Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w latach 2007 – 2013.....	85
10. Oczekiwane wskaźniki osiągnięcia.....	88
11. System wdrażania.....	90
12. Sposoby monitorowania, ewaluacji, aktualizacji i komunikacji społecznej.....	91
13. Efekty Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich.....	95

1. Założenia Programu

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce jest kompleksowym dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013 w kontekście zadań realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) 2007 – 2013.

Dokument został przygotowany na podstawie następujących dokumentów o charakterze planistycznym:

- Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013,
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020,
- Studium przyjęte uchwałą Rady Gminy Wilczyce nr XXXI/166/2001 z dn. 28.12.2001 r. i Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wilczyce przyjęta uchwałą Rady Gminy Wilczyce nr XXXVI/190/2006 z dn. 27.10.2006 r.,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wilczyce na lata 2004 - 2006

Konstrukcja Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich, w znaczącym stopniu opiera się również na dokumentach wypływających z Narodowego Planu Rozwoju.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce poza diagnozą społeczno – gospodarczą Gminy formułuje cele i zawiera opis strategii zmierzającej do osiągnięcia rozwoju społeczno – gospodarczego. Szacuje spodziewane efekty planowanych interwencji i wpływ na przebieg procesów rozwojowych, wskazuje kierunki zaangażowania środków funduszy strukturalnych i środków własnych gminy.

Wytyczne do sporządzenia Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich

Celem przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wilczyce jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach. Strefy wymagające rewitalizacji to takie, które charakteryzują się przynajmniej trzema z niżej podanych kryteriów:

- wysoka stopa bezrobocia (głównie długoterminowego),
- ubóstwo oraz trudne warunki mieszkaniowe,
- wysoka stopa przestępczości,
- niski poziom wykształcenia ludności,
- niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców,
- głęboka degradacja techniczna infrastruktury i budynków,
- wyraźnie zanieczyszczone środowisko naturalne materiałami zawierającymi azbest występujący na dachach budynków mieszkalnych, budynków użyteczności publicznej i budynkach gospodarczych zlokalizowanych na terenie Gminy Wilczyce,
- brak systemu kanalizacji zbiorczej.

Program rewitalizacji powinien obejmować działania techniczne, takie jak: remonty, przebudowy, nadbudowy, rozbudowy, poprawa funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni publicznej. Program powinien obejmować równocześnie działania przygotowane na rzecz rozwoju handlu i usług dla mieszkańców wyznaczonej przez samorząd terytorialny jednostki administracyjnej.

Rewitalizacja ma na celu:

- ożywienie gospodarcze i społeczne,
- zwiększenie potencjału turystycznego tych obszarów poprzez wsparcie kompleksowych projektów działań technicznych,
- rozwiązywanie problemów społecznych (w tym walka z patologiami społecznymi, takimi jak alkoholizm, przemoc w rodzinie, brak możliwości aktywnego spędzania czasu przez młodzież i osoby dorosłe),
- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej terenów rewitalizowanych (w tym bezpieczeństwa).

Podsumowując można stwierdzić, że przygotowując program rewitalizacji Gmina powinna jednocześnie połączyć wysiłki w celu poprawy sytuacji w trzech głównych sektorach:

1. Przekształcenia przestrzenne i środowiskowe (w tym poprawa warunków mieszkaniowych, infrastruktury publicznej i dbałość o środowisko w Gminie);
2. Rozwój gospodarczy (poprawa funkcjonowania rolnictwa i rozwój pozarolniczej działalności w Gminie)
3. Prewencja społeczna, uprzedzająca degradację osób i grup zagrożonych marginalizacją lub łagodząca jej skutki (w tym dbałość o rozwój szkolnictwa i opieki zdrowotnej).

Tylko równoczesne działania łączące te sektory mogą przyczynić się do przełamania kryzysu społeczno-gospodarczego rewitalizowanych obszarów.

W niniejszym dokumencie w/w sektory zostały zdefiniowane jako:

- Obszar przestrzenno – infrastrukturalny (środowiskowy),
- Obszar rozwoju lokalnej gospodarki,
- Obszar społeczny – aktywizacja społeczności lokalnej.

W obrębie tychże obszarów dokonano diagnozy w Gminie oraz identyfikacji podstawowych problemów.

2. Obszar i czas realizacji Programu

Program obejmuje terytorialnie i administracyjnie obszar Gminy Wilczyce, która wchodzi w skład powiatu sandomierskiego w województwie świętokrzyskim.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich został określony na lata 2007 – 2013. Zdefiniowane w ten sposób ramy czasowe wpisują się w okres programowania polityki strukturalnej Unii Europejskiej na lata 2007 – 2013. Ponadto pozwala on na precyzyjne

przedstawienie zarówno harmonogramu realizacji zadań ujętych w Programie oraz koszt ich realizacji. Zadania uwzględnione w dokumencie mają charakter zadań wieloletnich.

Zadania proponowane w planie są zlokalizowane na terenie różnych sołectw wchodzących w skład Gminy Wilczyce, co spowodowane jest potrzebami zgłaszanymi przez społeczność wiejską.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 będzie służył jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych z zasobów środków własnych, jak również pozwoli określić wysokość interwencji z funduszy unijnych, szczególnie w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

3. Nawiązanie Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich do strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno – społeczno - gospodarczego

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce jest dokumentem planistycznym o charakterze lokalnym. Nie oznacza to jednak, iż jest on oderwany od innych dokumentów strategicznych rangi ogólnokrajowej i regionalnej. Wskazane poniżej dokumenty są najważniejszymi programami dążącymi do realizacji polityki regionalnej w Polsce i w województwie świętokrzyskim. Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce jest z nimi spójny.

Narodowa Strategia Spójności 2007-2013

Narodowa Strategia Spójności (NSS) to dokument określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych.

Celem strategicznym NSS jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSS realizują je jednocześnie, aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSS są:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- 6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.**

Jak wykazuje diagnoza w Polsce istotne różnice w poziomie rozwoju oraz w uwarunkowaniach występują wewnątrz regionów, szczególnie w relacjach miasto-wieś.

Dysproporcje te są widoczne zarówno w zakresie infrastruktury technicznej, jak i w sferze społecznej. W związku z tym, polityka spójności będzie skierowana na rozwój obszarów wiejskich, stanowiących obszar marginalizacji gospodarczej, społecznej, edukacyjnej i kulturowej kraju. Działania mające na celu wyrównywanie szans rozwojowych na obszarach wiejskich będą koncentrowały się na wsparciu rozbudowy infrastruktury technicznej i społecznej, w tworzeniu warunków do rozwoju przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy poza rolnictwem, w ochronie środowiska, w edukacji młodego pokolenia, kształceniu ustawicznym, stworzeniu warunków lepszej dostępności do podstawowych usług, w tym zwłaszcza w zakresie ochrony zdrowia.

Ze względu na spodziewany odpływ osób z rolnictwa w najbliższych latach, przy utrzymującej się małej mobilności zawodowej i przestrzennej, w szczególności ludności starszej, specjalnego znaczenia nabiera prowadzenie działań mających przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i ograniczających zjawisko ubóstwa.

W celu poprawy warunków życia na obszarach wiejskich niezbędna będzie realizacja przedsięwzięć prowadzących do zapewnienia wystarczającego dostępu do edukacji dla ludzi młodych, dostępu do kultury, usług ochrony zdrowotnych, usług związanych z wymiarem sprawiedliwości. W ramach wsparcia dla obszarów wiejskich będą realizowane działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości, podnoszenie zdolności do zatrudnienia,

zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, wyrównywanie szans w dostępie do rynku pracy, podniesienie poziomu wykształcenia zwłaszcza pozarolniczych umiejętności zawodowych w wyniku dostępu do kształcenia ustawicznego.

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013 zawierający wszystkie elementy rozwoju obszarów wiejskich umożliwi skuteczną realizację Narodowej Strategii Spójności.

Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007 - 2013

Dokument ten definiuje główne problemy i zagrożenia, a także szanse rozwoju obszarów wiejskich w Polsce wraz ze wskazaniem ich źródeł.

Celem nadrzędnym Strategii jest *poprawa warunków życia i pracy mieszkańców wsi poprzez wzrost gospodarczy, z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska.*

Cel główny zostanie osiągnięty w drodze realizacji celów szczegółowych, takich jak:

- 1. wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,**
2. poprawa konkurencyjności rolnictwa,
3. wzmocnienie przetwórstwa rolno-spożywczego w kierunku poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności.

W latach 2007-2013 w Polsce realizowany będzie model wielofunkcyjnego rozwoju wsi i wielofunkcyjnego rozwoju rolnictwa. Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich nastąpi przez różnicowanie działalności w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów, kształtowanie produkcji rolnej w zgodzie z wymogami środowiska i przy zachowaniu walorów krajobrazowych. Ważną rolę odgrywać będzie również poprawa infrastruktury społecznej i technicznej na obszarach wiejskich. Wszystkie te działania służyć będą zmniejszeniu bezrobocia, w tym strukturalnego, na obszarach wiejskich.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013

Program będzie realizowany w latach 2007-2013 na terenie całego kraju. Podstawą realizacji założeń strategicznych Programu, opisanych w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, będą działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach czterech osi priorytetowych. Wszystkie te działania będą współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej.

W ramach priorytetowych kierunków wsparcia obszarów wiejskich UE, zdefiniowano cztery osie, przedstawione poniżej:

1. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,
2. Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich,
- 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej,**
4. Leader.

Powyższe kierunki wsparcia w pełni odzwierciedlają potrzeby Polski w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i ustanawiają podstawowe sfery, wokół których zostaną zaprogramowane szczegółowe instrumenty wsparcia.

W ramach Osi 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej” wyróżnia się działanie „**Odnowa i rozwój wsi**”.

Realizacja działania „Odnowa i rozwój wsi” tworzy warunki dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich i aktywizacji ludności wiejskiej przez pomoc przyznawaną na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi.

Działanie będzie wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Zakres udzielanej pomocy finansowej będzie obejmował następujące rodzaje inwestycji:

1. remont, przebudowa i wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, w tym obiektów zabytkowych,
2. remont, przebudowa i wyposażenie obiektów służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki lub kultury,
3. kształtowanie przestrzeni publicznej,
4. budowa lub remont, przebudowa publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych,
5. zakup obiektów zabytkowych lub charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz ich adaptacja na cele publiczne,

6. odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historii, obiektów architektury sakralnej i miejsc pamięci.

Beneficjentami tego Działania mogą być: gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa.

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

1. projekt realizowany jest w miejscowościach gmin wiejskich albo miejsko – wiejskich z wyłączeniem miast powyżej 5 000 mieszkańców oraz z uwzględnieniem miast do 5 000 mieszkańców gmin miejskich,
2. projekt jest objęty Planem Odnowy Miejscowości, zgodnych ze strategią rozwoju gminy lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego,
3. projekt nie ma charakteru komercyjnego,
4. w przypadku gdy projekt realizowany będzie na nieruchomości nie należącej do beneficjenta, beneficjent posiada prawo do dysponowania tą nieruchomością przez okres 7 lat po zakończonej realizacji projektu,
5. beneficjent będący organizacją pozarządową ma status organizacji pożytku publicznego w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r., Nr 96, poz. 873) działa w obszarze zbieżnym z celami działania w szczególności na rzecz aktywizacji ludności, rozwoju oraz zachowania dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego.
6. projekt składany przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego został zaakceptowany przez tę jednostkę.
7. projekt realizowany w ramach osi 4 uzyskał akceptację odpowiedniej Lokalnej Grupy Działania.

Pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowanych projektu. Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynosi 500 tys. zł. w okresie realizacji Programu.

Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010

Głównym celem działań w zakresie polityki ekologicznej Polski jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska. We współczesnym świecie oznacza to przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym. Dotyczy to energetyki, przemysłu, transportu, gospodarki komunalnej i budownictwa, rolnictwa, leśnictwa, turystyki i innych dziedzin działalności, które okazują presję na środowisko w formie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jego zasobów oraz generowania zanieczyszczeń i/ lub szkodliwych oddziaływań fizycznych.

Instrumentem wspierającym lub wymuszającym ekologizację polityk sektorowych będą strategiczne oceny ich oddziaływania na środowisko, wykonywane przede wszystkim dla polityk i programów wymaganych ustawowo.

Podstawowe priorytety w zakresie ochrony środowiska obejmują następujące osie:

1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody,
2. Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii,
3. Środowisko i zdrowie. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
4. Przeciwdziałanie zmianom klimatu.

Poniżej przedstawiono zarys w/w osi:

1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody odbywa się poprzez oddziaływanie na takie elementy jak:
 - Ochrona przyrody i krajobrazu,
 - Ochrona i zrównoważony rozwój lasów,
 - Ochrona gleb,
 - Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych,
 - Biotechnologie i organizmy zmodyfikowane genetycznie.
2. Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii jest realizowane poprzez:
 - Materiałochłonność, wodochłonność, energochłonność i odpadowość gospodarki,
 - Wykorzystanie energii odnawialnej,

- Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią,

- 3. Środowisko i zdrowie. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

 - Jakość wód,
 - Zanieczyszczenie powietrza,
 - Gospodarowanie odpadami,
 - Chemikalia w środowisku,
 - Poważne awarie przemysłowe,
 - Oddziaływanie hałasu,
 - Oddziaływanie pól elektromagnetycznych.

Polityka ochrony środowiska naturalnego Gminy Wilczyce jest zbieżna ze wszystkimi podstawowymi priorytetami ustalonymi na poziomie kraju. Najwięcej działań samorządu gminnego jest jednak skupionych na Priorytecie 1 „Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody” – Ochrona gleb oraz Priorytecie 3 „Środowisko i zdrowie” - Jakość wód, zanieczyszczenie powietrza i gospodarowanie odpadami.

Realizowane w ramach polityki ekologicznej państwa działania w zakresie **ochrony gleb** obejmują: ochronę zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo przed ich wyłączeniem z tego użytkowania (w tym maksymalne zagospodarowanie nieużytków poprzemysłowych), ochronę gleb przed erozją, dewastacją fizyczną i zanieczyszczeniem chemicznym, rekultywację gleb zdegradowanych, a także utrzymanie lub przywrócenie na terenach rolniczych jakości gleb odpowiedniej do zdrowej produkcji roślinnej, poprzez między innymi utrzymywanie odpowiedniej kwasowości gleb i likwidację niedoborów magnezu determinującego prawidłowe funkcjonowanie organizmów żywych.

Do najważniejszych celów polityki ekologicznej państwa w dziedzinie ochrony gleb do roku 2010 należą:

- podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb, przy zwróceniu szczególnej uwagi na nieodwracalność degradacji zasobów glebowych (zarówno z punktu widzenia areалу gleb nadających się do użytkowania przyrodniczego, jak i wartości ich potencjału produkcyjnego);

- doskonalenie struktur organizacyjnych zajmujących się problematyką ochrony i racjonalnego użytkowania gleb (np. Ośrodka Edukacji Ekologicznej w ramach Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich) oraz przygotowanie programów działań w tej dziedzinie (np. programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach użytkowanych rolniczo);
- wprowadzanie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym;
- objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian fizycznych, chemicznych i biologicznych wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania różnych, negatywnych czynników (erozja, inwestycje, przemysł, emisje, odpady, ścieki i in.);
- maksymalne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych poprzez opracowanie i wdrożenie mechanizmów sprzyjających ponownemu włączeniu tych terenów do obiegu gospodarczego.

W zakresie poprawy **jakości wód** długofalowym celem polityki ekologicznej Polski osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym jak i ilościowym. Oznacza to:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych: miejskich, przemysłowych i wiejskich;
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł przestrzennych (rozproszonych), trafiających do wód wraz ze spływami powierzchniowymi (przede wszystkim z terenów rolnych oraz z terenów zurbanizowanych).

W zakresie **gospodarki odpadowej** pierwszą zasadą pozostaje wciąż zapobieganie ich powstawaniu. Wyraża się to dążeniem do stosowania niskoodpadowych technologii produkcji, czystszych w odniesieniu do środowiska oraz zapewniających produkcyjne wykorzystanie wszystkich składników przerabianych surowców.

Za priorytetowe cele w zakresie gospodarowania odpadami uznaje się:

- pełne wprowadzenie w życie regulacji prawnych zawartych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach oraz rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy,
- ratyfikację konwencji międzynarodowych dotyczących gospodarki odpadowej oraz
- dostosowanie do wymagań tych konwencji prawodawstwa krajowego,
- zwiększenie poziomu odzysku (w tym recykling) odpadów przemysłowych poprzez odpowiednią politykę podatkową i system opłat za korzystanie ze środowiska,

- stworzenie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi,
- zapewniającej wzrost odzysku zmniejszającego ich masę unieszkodliwianą przez składowanie co najmniej o 30% do 2006 roku i o 75% do roku 2010 (w stosunku do roku 2000),
- zbudowanie - w perspektywie 2010r. - krajowego systemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

Program Ochrony Środowiska Województwa Świętokrzyskiego

Nadrzędnym kryterium polityki ekologicznej państwa i co za tym idzie województwa, jest wdrożenie zasad ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju we wszystkich politykach, strategiach oraz programach zadań samorządowych, które oddziałują na środowisko przyrodnicze. Celem niniejszego programu jest uzyskanie spójności polityki wojewódzkiej z działaniami podmiotów, które mają wpływ na tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju oraz funkcjonowanie wojewódzkiego systemu ekologicznego.

Służyć temu powinny priorytety ekologiczne, które określają hierarchię potrzeb wojewódzkich i tworzą szansę integracji różnych inicjatyw lokalnych w jedną, spójną ekologicznie całość. Strategiczne działania w zakresie ochrony środowiska w województwie świętokrzyskim obejmują następujące zagadnienia

- 1. Ochrona przyrody**
2. Surowce mineralne
3. Powietrze atmosferyczne
4. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne
- 5. Gospodarka wodna**
- 6. Gospodarka odpadami**
7. Poważne awarie przemysłowe
8. Ochrona zasobów leśnych
9. Edukacja ekologiczna

Jak podkreślono w dokumencie pn. „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” Gmina Wilczyce stara się realizować wszystkie swoje działania w zgodzie z zasadami ochrony środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony przyrody, gospodarki wodnej i gospodarki odpadami. W zakresie w/w elementów w województwie świętokrzyskim, a zatem także w Gminie Wilczyce dąży się do:

W zakresie ochrony przyrody:

- renaturalizacji i poprawy stanu cennych przyrodniczo ekosystemów i siedlisk,
- objęcia ochroną prawną cennych przyrodniczo obszarów — powiększenie ŚPN (perspektywa 15–20 lat);
- rozwoju prac inwentaryzacyjno-badawczych w zakresie rozpoznania walorów przyrodniczych województwa;
- podniesieniu poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- rozbudowy infrastruktury technicznej i małej infrastruktury turystycznej, służącej ochronie przyrody na styku z turystyką masową,
- poprawy jakości oraz zwiększenia ilościowego szlaków turystycznych „kanalizujących” ruch turystyczny,
- odpowiedniego eksponowania i zagospodarowania walorów przyrodniczych i kulturowych bez uszczerbku dla środowiska,
- zorganizowania punktów informacji turystyczno-środowiskowej.

W zakresie gospodarki wodnej

- uporządkowania gospodarki ściekowej w szczególności: w miastach powiatowych województwa oraz na terenach cennych przyrodniczo,
- optymalizacji wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków,
- porządkowania gospodarki ściekowej pozostałych miast i gmin (na obszarach przewidzianych do objęcia zbiorczymi systemami kanalizacji,
- budowy oczyszczalni indywidualnych na pozostałych terenach (w sytuacjach uzasadnionych względami ekologicznymi i ekonomicznymi),
- egzekwowania ograniczeń w zagospodarowaniu terenu na obszarach zasilania ujęć wody do picia (opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ujęć, które takich dokumentacji nie mają),
- minimalizacji strat wody (sukcesywne opomiarowanie, wprowadzanie obiegów zamkniętych, modernizacja sieci przesyłowych),
- likwidacji nielegalnych zrzutów ścieków,
- ograniczania spływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego z pól,
- zmniejszenia ilości stosowanych nawozów naturalnych i sztucznych,
- respektowania linii zalewów w planach zagospodarowania przestrzennego,
- wyznaczenia stref dopuszczalnej zabudowy na terenach zalewowych,

- kontynuacji monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych

W zakresie gospodarki odpadami

- wdrażania bezodpadowych i małodopadowych technologii produkcji,
- sukcesywnej likwidacji lub modernizacji składowisk odpadów komunalnych nie spełniających wymogów UE,
- rekultywacji składowisk wyłączonych z eksploatacji i nieczynnych kwater na składowiskach funkcjonujących oraz innych terenów przemysłowych,
- intensyfikacji procesu wprowadzania segregacji odpadów,
- stworzenia rynku zbytu surowców wtórnych,
- bieżącej likwidacji dzikich wysypisk odpadów,
- zakończeniu procesu likwidacji mogilników,
- likwidacji i unieszkodliwianiu odpadów azbestowych;
- edukacji ekologicznej społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami, promującej minimalizację powstających odpadów, selektywną ich zbiórkę oraz zagospodarowanie surowców wtórnych.

Nie dysponując jeszcze własnym dokumentem strategicznym odnoszącym się w bezpośredni sposób do ochrony środowiska, władze Gminy Wilczyce tym sumienniej starają się realizować cele i priorytety zawarte w dokumencie pn. „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, jak również „Programie Ochrony Środowiska Województwa Świętokrzyskiego.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Nadrzędną funkcją strategii rozwoju regionu, a zarazem jej misją jest: „Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego”.

Celem generalnym jest natomiast „Wzrost atrakcyjności województwa fundamentem zintegrowanego rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej”

Realizowany on będzie poprzez szereg priorytetów, spośród których, w ramach niniejszego dokumentu jest **Priorytet 6. Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.**

Podstawowe kierunki wyróżnione w tym zakresie to:

1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych,
2. Rozwój i modernizacja produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego,
3. Rozbudowa otoczenia instytucjonalnego rynku rolnego.

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce jest dokumentem kompleksowym, określającym podstawowe priorytety i zadania w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, zatem jest spójna ze wszystkimi kierunkami działań ujętymi w Priorytecie „Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich” Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wilczyce na lata 2004 - 2006

Wiodącym celem lokalnego planu jest rozwój sfery ekonomicznej i społecznej gminy, pozwalający na poprawę warunków życia oraz zamożności mieszkańców. Aby osiągnąć ten cel, gmina powinna zadbać przede wszystkim o rozwój gospodarczy, kultury, edukacji, rekreacji, a także infrastruktury technicznej, co warunkuje podniesienie atrakcyjności gminy dla życia jej ludności i inwestorów.

W zakresie planowania przestrzennego Plan rozwoju Lokalnego zamierza osiągnąć cele w zakresie:

- ładu przestrzennego,
- ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia, bezpieczeństwa ludzi i mienia,
- ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury,
- możliwie wysokiej jakości życia mieszkańców,
- zachowania warunków obronności i bezpieczeństwa,
- tworzenia możliwości dalszego rozwoju.

Ocenia się zatem, iż PROW dla Gminy Wilczyce jest spójny z podstawowym dokumentem planistycznym Gminy.

Studium i Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wilczyce

Celem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego oraz polityki inwestycyjnej i kierunków tych dziedzin gospodarki przestrzennej, które wynikają z przepisów prawa.

Jest to opracowanie ustalające i określające politykę gminy w zakresie gospodarki przestrzennej, stanowiące jednocześnie podstawę merytoryczną wielu różnych zadań inwestycyjnych.

4. Uwarunkowania wewnętrzne Gminy Wilczyce

4.1. Położenie i powierzchnia

Gmina Wilczyce zajmuje powierzchnię o 6994 ha, położona jest w południowej zachodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie sandomierskim. Szczegółową lokalizację Gminy przedstawia mapa poniżej.

Mapa: Gmina Wilczyce na tle województwa świętokrzyskiego i powiatu sandomierskiego

Zródło: www.gminy.pl

W skład Gminy Wilczyce wchodzi 16 sołectw (Bożęcin, Bugaj, Dacharzów, Daromin, Dobrocice, Gałkowie — Ocina, Łukawa, Ocinek, Pęczyny, Pielaszów, Przewody, Radoszki, Tułkowice, Wilczyce, Wysiadłów, Zagrody). Ośrodek gminny mieści się w miejscowości Wilczyce i leży w środkowej części gminy. Gmina zlokalizowana jest niewielkiej odległości od miasta Sandomierza. Inne pobliskie ośrodki miejskie to Ożarów, Staszów i Ostrowiec Świętokrzyski. Odległość do Kielc, będącego największym miastem regionu i jednocześnie miastem wojewódzkim, wynosi 90 km.

Gmina Wilczyce sąsiaduje z następującymi Gminami: Dwikozy, Obrazów, Ożarów, Lipnik i Wojciechowice.

4.2. Podział gminy na obszary podlegające rewitalizacji

Wyznaczenie obszaru, który wymaga rewitalizacji na obszarach o małej powierzchni napotyka na szereg trudności. Poważnym problemem jest wyznaczenie takich obszarów na podstawie analizy czynników społecznych. Obszar gminy wiejskiej jest mały, nie występuje skupiona zabudowa, dlatego też nie stwierdza się dużych skupisk patologii społecznych i

obszarów szczególnie zagrożonych ubóstwem, alkoholizmem czy zagęszczeniem liczby osób korzystających z opieki społecznej.

W celu przeprowadzenia skutecznych procesów rewitalizacyjnych podzielono Gminę Wilczyce na 3 strefy. Dokonany podział został przeprowadzony na podstawie obserwacji podstawowych funkcji pełnionych przez te strefy oraz zidentyfikowanych problemów, które okazały się dla poszczególnych jednostek terytorialnych umieszczonych w konkretnych strefach.

1. Strefa nr 1 – sołectwo Wilczyce, będące centrum administracyjnym i usługowym Gminy. Jest to centralny ośrodek Gminy, tutaj koncentruje się życie publiczne.

2. Strefa nr 2 – obejmujący następujące sołectwa: Wysiadłów, Radoszki, Dacharzów, Zagrody, Tułkowice, Pęczyny, Dobrocice, Pielaszów, Przezwoły i Daromin.

Tereny te łączy położenie w dolinie rzeki Opatówki, a tym samym funkcje, które pełnią te miejscowości w rozwoju gminy. Tutaj znajduje się większość terenów zielonych, lasy i tereny zalewowe. Obszar ten jest predestynowany do popołnienia roli zaplecza turystycznego ze względu na:

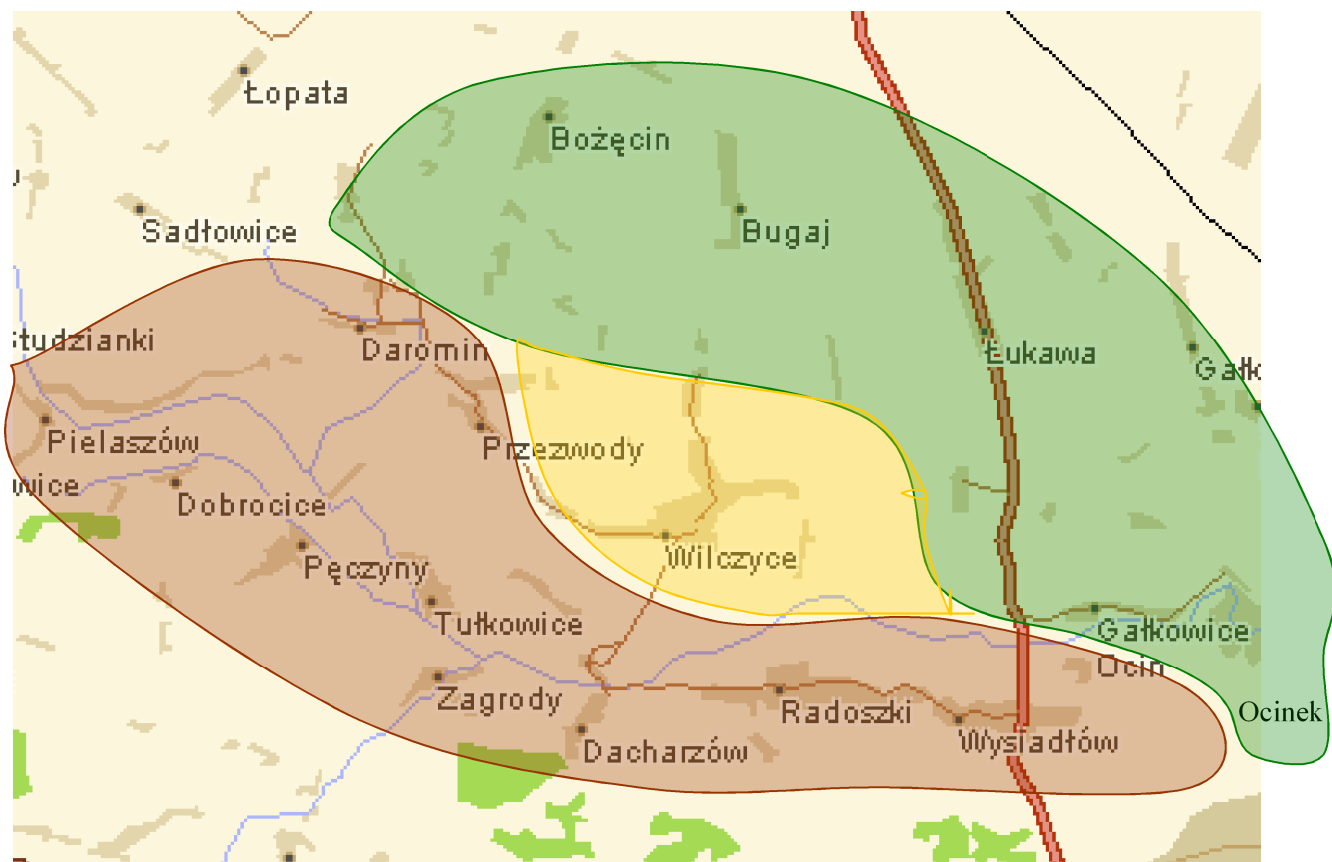
- górzyste ukształtowanie terenu w postaci licznych wąwozów
- występowanie ścieżek rowerowych
- występowanie licznych stanowisk archeologicznych, skupionych głównie w dolinie rzeki Opatówki,
- rozwój agroturystyki.

3. Strefa nr 3 - w skład którego wchodzi pozostałe sołectwa Gminy, tj. Bożęcín, Bugaj, Łukawa, Ocinek i Gałkowice – Ocín.

Obszar ten charakteryzuje się wybitnymi warunkami do uprawy rolnictwa. Na terenie typ planuje się głównie rozwój rolnictwa, czyli uprawami zbożowymi oraz sadownictwem.

Szczegółowa lokalizacja poszczególnych obszarów w Gminie wilczyce została przedstawiona na mapie poniżej.

Mapa: Szczegółowa lokalizacja Gminy Wilczyce wraz z sołectwami

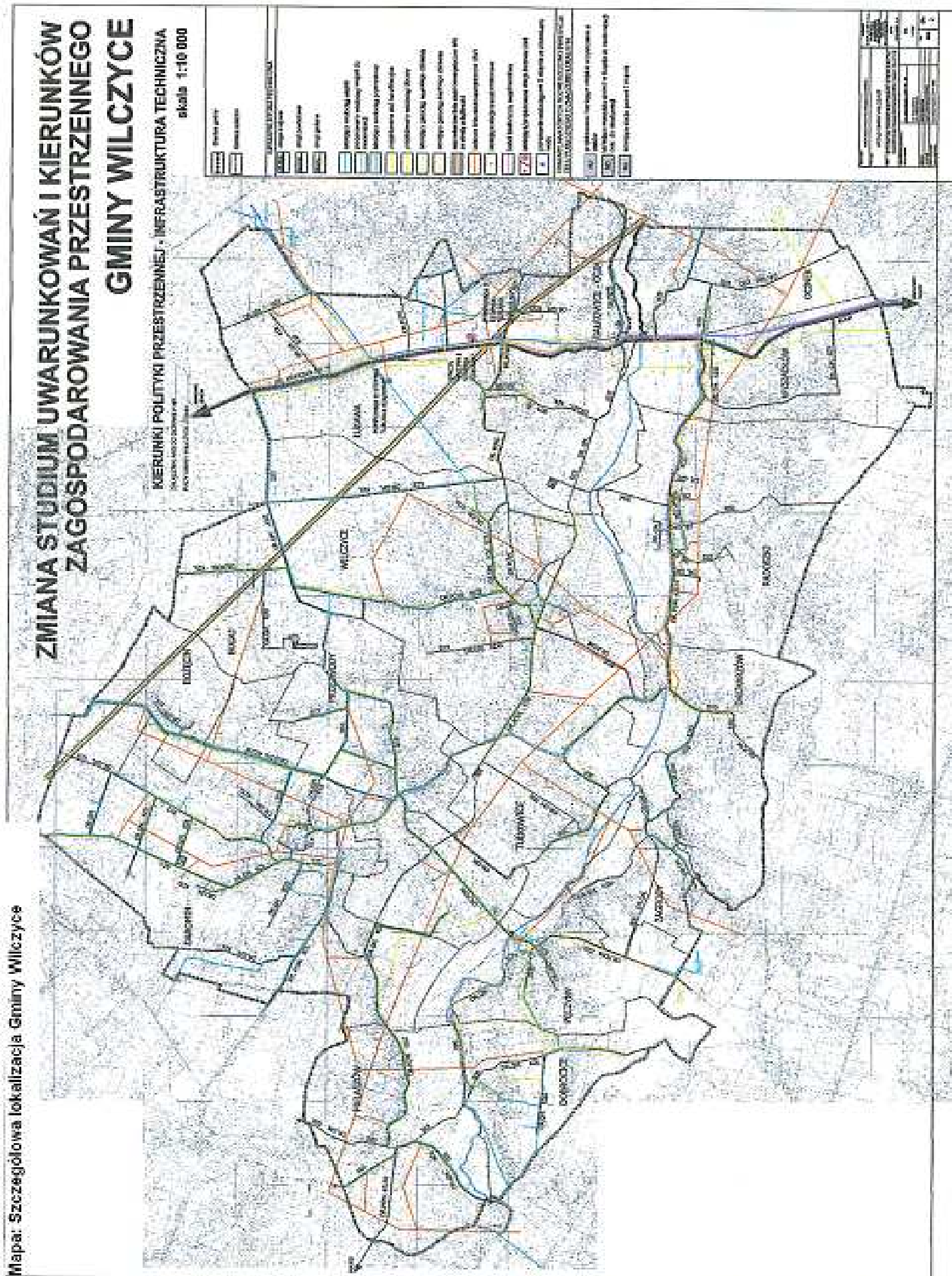

Źródło: www.mapa.szukacz.pl

LEGENDA

- Strefa nr 1 – kolor żółty,
- Strefa nr 2 – kolor brązowy,
- Strefa nr 3 – kolor zielony.

—

4.3. Krótka charakterystyka jednostek terytorialnych wchodzących w skład rewitalizowanych obszarów

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę poszczególnych jednostek strukturalnych wchodzących w skład w/w Obszarów.

Strefa nr 1

Wilczyce

Sołectwo składa się z terenów zabudowanych: miejscowości gminnej Wilczyce, gruntów rolnych oraz niewielkiego lasu. Miejscowość Wilczyce stanowi centrum usługowe gminy. Znajdują się tutaj takie obiekty użyteczności publicznej, jak:

- Urząd Gminy,
- Posterunek Policji,
- Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Wilczycach,
- poczta,
- bank,
- ośrodek zdrowia, szkoła
- remiza OSP
- sklepy.

Zamieszkuje tu 830 osób. W chwili obecnej brakuje uporządkowanej przestrzeni, która stworzyłaby widoczne centrum omawianej miejscowości. W Wilczycach przewidziano obszar skoncentrowanych usług. W szczególności dotyczy to możliwości stworzenia wielofunkcyjnego obiektu usługowego, realizacji szkolnych urządzeń sportowych, modernizacji lub rozbudowy obiektów oświatowo – kulturalnych. Przewidziane zostały tereny pod przedsiębiorczość z możliwością wykorzystania założenia parkowo – dworskiego. Istnieje możliwość stworzenia usług rekreacyjno – wypoczynkowych lub agroturystycznych.

Strefa nr 2

Dacharzów

Sołectwo znajduje się w części centralnej gminy. Zamieszkuje w nim 190 osób. Obejmuje wieś Dacharzów, która kształtuje się wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Z usług, jakie znajdują się we wsi należy wymienić: kościół, handel. Z racji występowania bardzo dobrych gleb i terenów zalewowych wieś ta ma małe szanse na rozwój zabudowy, powinien on występować jedynie w charakterze uzupełnień istniejącej tkanki mieszkaniowej z możliwością wprowadzenia funkcji pozarolniczych. Z racji występowania na terenie sołectwa dużych różnic terenu, wąwozów został przewidziany ciąg pieszo – rowerowy.

Daromin

Strukturę osadniczą stanowi wieś Daromin oraz Kolonia Ożarowska, Skrzyńki, Gościńiec, Suche Łąki. Jest to największe obszarowo sołectwo w gminie Wilczyce, zajmuje około 946,6 ha. Zamieszkuje w nim 480 osób.

Miejscowość Daromin posiada bardzo rozczłonkowaną strukturę przestrzenną, utworzoną wzdłuż dróg. W samym centrum miejscowości znajduje się teren leśny wraz z ciekim wodnym. Jest ona pomocniczym ośrodkiem usługowym w gminie. Znajdują się tu usługi takie jak: szkoła, Ochotnicza Straż Pożarna, kościół, sklepy. Należy zagospodarować centrum miejscowości, poprzez wprowadzenie dodatkowych usług zarówno handlu, gastronomii, jak i rzemiośle.

Dobrocice

Sołectwo obejmuje wieś Dobrocice oraz tereny rolne i leśne. Znajdują się tu tereny zalewowe rzeki Opatówka. Na terenie tego sołectwa zamieszkuje 100 osób.

Pęczyny

Sołectwo to zdominowane jest przez produkcję rolniczą. Zajmuje powierzchnię wielkości 295,8 ha. Mieszka tutaj 110 osób. Wschodnią część sołectwa stanowi rzeka Opatówka wraz z zadrzewieniami usytuowanymi wzdłuż niej. Znajdują się tu usługi z zakresu handlu oraz remiza strażacka.

Pielaszów

Sołectwo składa się z miejscowości Pielaszów, terenów rolnych oraz niewielkiej ilości lasów. Mieszka tutaj 200 osób. Wyznaczone są tutaj tereny pod zabudowę zagrodową z możliwością uzupełnienia o pozarolnicze funkcje. Tak jak w większości wsi gminnych znajdują się tu usługi z zakresu handlu oraz remiza strażacka.

Przewody

Sołectwo to zajmują w większości uprawy rolnicze z wsiami: Przewody, Pod Pęczynami, Kolonia Podfelinów, Lasówki oraz przysiółki Niwka, Błota. Zajmuje ono powierzchnię o wielkości 526,1 ha. Zamieszkuje je 350 osób. Wyznaczone są tereny pod zabudowę zagrodową z możliwością uzupełnienia o pozarolnicze funkcje. Tak jak w większości wsi gminnych znajdują się tu usługi z zakresu handlu oraz remiza strażacka.

Radoszki

Sołectwo Radoszki są to głównie tereny rolne przeplatane lasami. Jediną wsią znajdującą się na terenie sołectwa są Radoszki, które usytuowane są wzdłuż drogi powiatowej i dróg gminnych. W miejscowości znajdują się usługi podstawowe: szkoła, remiza strażacka, biblioteka oraz sklepy. Zaproponowane zostały tu ścieżki pieszo – rowerowe biegnące wśród lasów i wąwozów, tak aby stworzyć możliwość turystyki. Przewidziano również miejsce pod koncentrację usług. Mieszka tutaj 480 osób.

Tułowice

Powierzchnia sołectwa wynosi 226,3 ha, a liczba mieszkańców nie przekracza 150 osób. Funkcja rolnicza jest podstawowym sposobem zarobkowania mieszkańców. Tak jak w większości wsi tu również przepływa rzeka Opatówka, w jej dolinie znajdują się niewielkie tereny leśne. W miejscowości Tułowice znajduje się remiza OSP oraz sklepy spożywcze.

Wysiadłów

Wieś Wysiadłów połączona jest z miejscowością Wysiadłów. Usytuowana jest wzdłuż drogi powiatowej. Powstaną tutaj ścieżki pieszo – rowerowe biegnące wśród lasów i wąwozów, tak aby stworzyć możliwość turystyki. Przewidziano również miejsce pod koncentrację usług z racji możliwości rozwojowych tej miejscowości. Na obszarze sołectwa występują wąwozy wzdłuż których znajdują się lasy. Liczy 230 mieszkańców.

Zagrody

Sołectwo obejmuje wieś Zagrody oraz tereny rolne. Powierzchnia sołectwa wynosi 177,6 ha, liczy 140 mieszkańców. Północno – wschodnia część obszaru zaliczona została do terenów zalewowych, występują tam zalesienia. W studium nie przewiduje dużych rezerw pod zabudowę zagrodowo – usługową jedynie jej uzupełnienia. Z racji występowania interesujących pod względem przyrodniczym terenów pagórkowatych i wąwozów zaproponowane zostały ścieżki pieszo- rowerowe.

Strefa nr 3

Bożęcín

Wieś Bożęcín, posiada zwartą zabudowę o układzie ulicowym. Na obszarze sołectwa znajduje się jedynie punkt biblioteczny. Większą część jednostki zajmuje obszar rolny o bardzo dobrych klasach I-IVB. Ludność miejscowości Borzęcín, czyli ok. 70 osób, korzysta z usług występujących w Darominie.

Bugaj

Sołectwo Bugaj jest to obszar rolny, podobnie jak Bożęcín o bardzo dobrych klasach I-IVB. Na obszarze sołectwa mieszka 90 osób, na tym terenie znajduje się gminne wysypisko śmieci, które należy zmodernizować. Obecnie jest ono nieuporządkowane. Teren niegdyś należący od PGR, został przeznaczony pod zabudowę usługowo – przemysłową. Sołectwo to powinno zachować charakter rolniczy.

Gałkowice - Ocín

Sołectwo składa się z wsi Gałkowice-Ocín, przysiółka Sachalin oraz z terenów rolnych. Mieszka w nim 230 osób. Zachodnia część sołectwa biegnie wzdłuż drogi krajowej nr 79. Przy tej drodze skoncentrowane zostały tereny usługowe i przemysłowe. Zabudowa zagrodowa koncentruje się , tak jak w poprzednich miejscowościach wzdłuż dróg. W części południowej sołectwa płynie rzeka Opatówka, w związku z tym tereny te są zalewowe, nie wskazane do zabudowy.

Łukawa

Sołectwo Łukawa jest drugim pod względem wielkości sołectwem w gminie Wilczyce, zajmuje 828,3 ha. Sołectwo to jest zamieszkiwane przez 450 osób. Najstarsza część wsi zwana jest Łukawą Kościelną z racji występowania tutaj kościoła parafialnego wraz z cmentarzem. Druga część wsi usytuowana jest wzdłuż drogi krajowej, tu istnieją możliwości stworzenia usług hotelarskich, stacji paliw itp. W chwili obecnej wzdłuż tej drogi istnieją już różnego rodzaju usługi np. szkoła, handel.

Trzecia część wsi jest oddalona od omawianych wyżej, posiada charakter typowo rolniczy, znajduje się tu tylko zabudowa zagrodowa. W studium w tej części nie wyznacza się terenów pod usługi o charakterze poza rolniczym. Część południową sołectwa zajmuje rzeka Opatówka, w okolicach której znajdują się tereny zalewowe. Tu również znajdują się tereny leśne.

Ocinek

Sołectwo zajmuje obszar wielkości 270ha, obejmuje wieś Ocinek oraz tereny rolne i leśne. Północną część stanowi rzeka Opatówka, wokół której występują tereny zalewowe i większa część lasów tego sołectwa. Wzdłuż drogi krajowej istnieje już zabudowa usługowo – przemysłowa. Na terenie tego sołectwa nie występuje usługi kultury czy oświaty.

Poniższa mapa, przedstawia zagospodarowanie przestrzenne Gminy Wilczyce w podziale na poszczególne sołectwa.

Pokazuje główne kierunki polityki przestrzennej, które zostały już uwzględnione w zapisach odnoszących się do poszczególnych sołectw.

5. Obszar przestrzenno - infrastrukturalny

5.1. Środowisko przyrodnicze

Obszary powiatu sandomierskiego, w tym Gmina Wilczyce charakteryzują się odmienną strukturą zagospodarowania terenu w stosunku do pozostałych obszarów województwa świętokrzyskiego. Gmina Wilczyce jest obszarem o najkorzystniejszych warunkach przyrodniczych do intensyfikacji rolnictwa.

Obszar ten wyznacza zasięg geograficzny zwartych płyt lessowych Wyżyny Sandomierskiej, posiadający najwyższą przydatność rolniczą gleb nie tylko w skali wojewódzkiej, ale także krajowej.

Główną jego cechą jest wyraźna dominacja funkcji rolniczych z rolnictwem towarowym, intensywnym, drobnoskalowym oraz rozwojowe tendencje w otoczeniu produkcji rolnej. Za najważniejsze elementy zagospodarowania, stabilizujące rozwój bazy ekonomicznej na tym obszarze uznaje się:

- duże zasoby gleb o najwyższej przydatności rolniczej klas bonitacyjnych I–III, na których względnie łatwo uzyskać można wzrost efektywności gospodarowania,
- gęstą sieć średnich i małych ośrodków osadniczych, skupiających przetwórstwo rolno-spożywcze związane z lokalną bazą surowcową oraz infrastrukturę ekonomiczną i społeczną, dostosowaną do potrzeb wsi i rolnictwa,
- utrwalone kierunki specjalizacji rolnictwa, zwłaszcza w ogrodnictwie.

Gleby na terenie Gminy Wilczyce mają wysoką przydatność ze względu na przynależność do I, II i III klasy bonitacyjnej. Poszczególne grunty, przynależące do Stef wyznaczonych w ramach niniejszego dokumentu zostały wymienione poniżej.

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013

Grunty w strefie Nr 1

Tabela: Wykaz gruntów w klasach bonitacyjnych (aktualność danych 23.02.2006) w Strefie Nr 1

Obszar 1			Grunty orne								Sady						
			Klasa bonitacyjna								Klasa bonitacyjna						
Nazwa	Identyfikator terytorialny*	Pow. ogólna	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	Razem	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Razem
Wilczyce	26090820014	1017,1260	91,1839	295,4690	273,8885	75,5464	36,1400	12,5966	10,0200	794,8444	3,5797	9,5105	5,7649	1,7480	0,5600	1,4000	22,5631

Obszar 1							Tereny komunikacyjne	Tereny osiedlowe					
Nazwa	Identyfikator terytorialny*	Powierzchnia ogólna	Użytki rolne ogółem	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Wody stojące	Rowy	Tereny komunikacyjne	Tereny osiedlowe	Tereny różne	Nieużytki	Tereny różne	Nieużytki	
Wilczyce	26090820014	1017,1260	872,2077	6,3800	1,6400	2,7900	27,4200	33,2583	0,1100	2,1900	4,3200	66,8100	

Źródło: Dane Gminy Wilczyce

Grunty w Strefie Nr 2

Tabela: Wykaz gruntów w klasach bonitacyjnych (aktualność danych 23.02.2006) w Strefie Nr 2

Obszar 2			Grunty orne									Sady								
			klasa bonitacyjna									klasa bonitacyjna								
Nazwa	Identyf. Teryt.*	Pow. ogólna	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	Razem	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	Razem
Dacharzów	26090820003	351,9100	5,7000	55,3300	75,3800	7,6300	26,1500	20,2300	6,5200	2,0300	198,9700	0,4000	2,0800	6,6900	2,6700	0,0000	2,4000	0,1300	0,3100	14,6800
Daromin	26090820004	945,7300	124,7500	342,5300	241,1500	26,3900	27,8300	7,9600	0,0000	0,0000	770,6100	10,0600	14,7900	7,4800	0,5800	1,0300	0,4000	0,0000	0,0000	34,3400
Dobrocice	26090820005	266,3479	41,4060	58,6250	85,5569	13,6400	6,5200	0,0800	0,0000	0,0000	205,8279	0,7100	5,4600	3,4700	0,2200	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	9,8600
Pęczyny	26090820009	295,7813	6,1300	56,1100	80,6600	18,0500	18,5800	3,6200	11,9200	0,4700	195,5400	1,0600	7,0300	2,4100	0,6600	0,7800	0,1900	0,0000	0,0000	12,1300

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013

Pielaszów	26090820010	406,6401	29,8900	60,7400	128,5300	7,8300	10,3600	3,6400	8,7100	0,0000	249,7000	0,7600	1,2300	2,2300	0,2400	0,0000	0,0000	0,1200	0,0000	4,5800
Przezwody	26090820011	525,1604	71,9700	147,4700	129,8500	46,8024	25,6805	11,0800	1,1000	0,0000	433,9529	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Radoszki	26090820012	608,2460	9,1500	58,0500	141,7700	78,0300	43,8100	27,7700	22,6600	0,0000	381,2400	2,0700	8,2700	6,8700	0,5500	0,0000	0,1000	0,8800	0,0000	18,7400
Tuńkowice	26090820013	262,2800	17,3000	86,4700	56,7400	8,0200	7,8100	0,8900	2,7400	0,0000	179,9700	0,7700	3,1100	2,8600	0,0000	0,9700	0,0000	0,0000	0,0000	7,7100
Wysiadłów	26090820015	339,1476	28,7100	105,4787	53,7207	12,8600	19,2327	1,7200	2,6200	0,3900	224,7321	3,4800	2,0230	0,8900	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	6,3930
Zagrody	26090820016	175,9700	0,0000	28,6600	39,7400	0,6400	13,3200	9,1600	12,0100	0,0000	103,5300	0,0000	0,2600	0,3000	0,0000	0,3200	0,0000	0,0000	0,0000	0,8800
suma		4177,2133	335,0060	999,4637	1033,0976	219,8924	199,2932	86,1500	68,2800	2,8900	2944,0729	19,3100	44,2530	33,2000	4,9200	3,1000	3,0900	1,1300	0,3100	109,3130

Obszar 2			Łąki							klasa bonitacyjna						Użytki rolne ogółem
			klasa bonitacyjna							klasa bonitacyjna						
Nazwa	Identyfikator terytorialny*	Powierzchnia ogólna	I	II	III	IV	V	VI	Razem	II	III	IV	V	VI	Razem	
Dacharzów	26090820003	351,9100	0,1100	0,8300	9,2000	3,5300	13,0800	6,4700	33,2200	0,6400	1,8400	2,4800	7,8600	8,7100	21,5300	268,4000
Daromin	26090820004	945,7300	0,0000	6,0000	13,5300	13,9600	14,2600	13,8800	61,6300	0,0000	0,9100	0,7700	1,1600	0,2100	3,0500	869,6300
Dobrocice	26090820005	266,3479	0,0000	3,9300	6,2500	0,5100	0,0000	0,0000	10,6900	0,0000	7,8500	3,2700	1,1000	0,8000	13,0200	239,3979
Pęczyny	26090820009	295,7813	0,0000	17,6800	20,0900	9,9200	2,9400	4,3300	54,9600	2,8513	4,3800	2,0300	2,5000	0,6500	12,4113	275,0413
Pielaszów	26090820010	406,6401	0,4800	25,8800	21,8100	39,9200	15,9800	3,1500	107,2200	2,5000	1,1400	2,5300	8,5700	0,6100	15,3500	376,8500
Przezwody	26090820011	525,1604	0,0000	17,4200	14,7200	14,3300	6,5500	8,2900	61,3100	0,0000	0,4600	1,5000	0,9400	0,0000	2,9000	498,1629
Radoszki	26090820012	608,2460	0,0000	5,8000	22,6900	43,0360	10,9400	21,2700	103,7360	0,0700	0,3800	0,8100	3,5400	22,7300	27,5300	531,2460
Tuńkowice	26090820013	262,2800	0,0400	1,1800	21,4600	2,8300	9,7600	10,6200	45,8900	0,5600	0,1500	0,5600	1,4300	1,5600	4,2600	237,8300
Wysiadłów	26090820015	339,1476	0,0000	1,7800	12,2100	8,9300	6,1300	10,3500	39,4000	0,1200	1,8800	1,1600	0,6500	3,7100	7,5200	278,0451
Zagrody	26090820016	175,9700	0,0000	0,6400	10,6700	8,6200	8,6400	6,8500	35,4200	0,3100	0,5100	0,5900	0,6900	4,4900	6,5900	146,4200
Suma		4177,2133	0,6300	81,1400	152,6300	145,5860	88,2800	85,2100	553,4760	7,0513	19,5000	15,7000	28,4400	43,4700	114,1613	3721,0232

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013

Obszar 2			Grunty pod lasami		Wody		Tereny komunikacyjne	Tereny osiedlowe		Tereny różne	Nieużytki
Nazwa	Identyfikator terytorialny*	Powierzchnia ogólna	Lasy i grunty leśne	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Wody stojące	Rowy	Drogi	Zabudowane	Niezabudowane		
Dacharzów	26090820003	351,91	50,0900	2,5600	0,7900	0,9100	7,6500	5,6000	0,6100	0,0000	15,3000
Daromin	26090820004	945,73	1,5600	1,5300	0,0000	1,5900	26,5000	2,4000	0,0000	0,0000	19,2300
Dobrocice	26090820005	266,3479	13,7900	2,7400	0,0200	0,0000	4,1000	3,5700	0,0000	0,0000	2,7300
Pęczyny	26090820009	295,7813	0,9800	3,1900	1,6400	0,2700	7,1500	4,7200	0,0000	0,0000	2,6600
Pielaszów	26090820010	406,6401	4,6700	2,7601	3,4200	0,0000	8,2200	7,4300	0,0000	0,0000	4,0600
Przewody	26090820011	525,1604	0,2600	0,1900	0,0000	3,0700	12,2399	7,6176	0,0000	0,0000	3,6200
Radoszki	26090820012	608,246	17,9100	10,1500	0,0000	4,6000	16,4100	17,6000	0,0000	5,6200	4,2100
Tułowice	26090820013	262,28	0,6900	0,3300	2,0300	0,0000	4,7600	6,5200	0,0000	0,0000	10,1200
Wysiadłów	26090820015	339,1476	26,1800	2,0800	2,2000	0,0000	14,8000	6,5000	0,0000	0,0000	9,3000
Zagrody	26090820016	175,97	0,0000	3,0300	1,1900	0,0000	5,6100	3,9200	0,0000	0,0000	15,4300
Suma		4177,2133	116,1300	28,5601	11,2900	10,4400	107,4399	65,8776	0,6100	5,6200	86,6600

Zródło: Dane Gminy Wilczyce

Grunty w Strefie Nr 3

Tabela: Wykaz gruntów w klasach bonitacyjnych (aktualność danych 23.02.2006) w Strefie Nr 3

Obręb			Grunty orne									Sady						
			Klasa bonitacyjna									Klasa botnitacyjna						
Nazwa	Identyfikator terytorialny*	Pow. Ogólna	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	Razem	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Razem
Bożęcin	26090820001	199,460 0	17,7400	85,1600	60,8400	21,2000	0,2200	0,4500	0,6000	0,0000	186,210 0	0,3500	2,8300	1,7700	2,550 0	0,2000	0,000	7,7000
Bugaj	26090820002	229,930 0	30,5714	113,8086	59,3300	4,6900	4,0000	0,0000	0,0000	0,0000	212,400 0	4,0900	2,9700	2,1400	0,000 0	0,0000	0	9,2000
Gańkowice - Ocín	26090820006	226,877 5	26,7600	54,0200	68,1900	7,6600	7,3200	9,4000	2,4900	0,0000	175,840 0	2,5400	2,6800	4,7000	0,740 0	0,8200	0,110 0	11,590 0
Łukawa	26090820007	834,106 5	115,8524	226,1800	292,7300	8,3300	6,4000	11,5800	7,5100	1,3800	669,962 4	8,5500	13,730 0	14,040 0	0,040 0	0,1100	0,000 0	36,470 0

Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013

Ocinek	26090820008	272,140 0	13,6200	64,7900	67,1800	28,3500	32,7800	9,3400	8,7200	4,8900	229,670 0	0,0900	2,9000	2,2800	0,780 0	0,3400	0,260 0	6,6500
--------	-------------	--------------	---------	---------	---------	---------	---------	--------	--------	--------	--------------	--------	--------	--------	------------	--------	------------	--------

Obręb			Łąki							Klasa bonitacyjna						Użytki rolne ogółem
Nazwa	Identyfikator terytorialny*	Pow. ogólna	Klasa bonitacyjna							Klasa bonitacyjna						
			I	II	III	IV	V	VI	Razem	II	III	IV	V	VI	Razem	
Bożęcín	26090820001	199,4600	0,260 0	0,0000	0,0000	0,1200	0,0000	0,3800	0,0000	0,0600	0,0000	0,0600	0,0000	0,1200	194,4100	
Bugaj	26090820002	229,9300	0,400 0	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,4000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	222,0000	
Gałkowice - Ocín	26090820006	226,8775	0,000 0	0,0000	0,5700	0,0000	0,0000	0,5700	0,1100	1,4500	0,0000	2,3000	6,8000	10,660 0	198,6600	
Łukawa	26090820007	834,1065	0,000 0	0,4300	1,3200	4,9500	4,190 0	8,4301	19,320 1	0,2000	1,0100	0,1400	0,8000	1,1700	3,3200	729,0725
Ocinek	26090820008	272,1400	0,000 0	0,0000	5,0400	2,6800	0,720 0	0,0000	8,4400	1,6800	0,8300	1,5700	4,2000	3,4500	11,730 0	256,4900

Obręb			Grunty pod lasami		Wody		Tereny komunikacyjne	Tereny osiedlowe	Nieużytki
Nazwa	Identyfikator terytorialny*	Pow. ogólna	Lasy i grunty leśne	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Wody stojące	Rowy	Drogi	Zabudowane	
Borzęcín	26090820001	199,4600	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	2,7300	2,2000	0,0000
Bugaj	26090820002	229,9300	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	4,0400	2,2900	0,3200
Gałkowice – Ocín	26090820006	226,8775	16,8500	0,2500	0,0000	0,0000	4,3700	6,5775	0,1700
Łukawa	26090820007	834,1065	3,2200	29,4100	0,0000	2,7800	29,2300	17,5540	22,8400
Ocinek	26090820008	272,1400	5,3500	0,0000	0,1500	0,0000	5,7300	4,4200	0,0000

Źródło: Dane Gminy Wilczyce

W obrębie Gminy, w Wilczycach, wyznaczono zbiornik retencyjny. Zbiornik jest umieszczony w „Programie małej retencji dla województwa świętokrzyskiego”. Planowany obiekt, którego planowaną funkcję użytkową stanowi zastosowanie do celów poboru wody dla rolnictwa posiadać będzie objętość użyteczną 1 080,0 tys. m³. Powierzchnia zalewu dla zbiornika wynosi 54 ha. Program małej retencji zakłada budowę zbiornika wraz z obiektami i infrastrukturą. Szacunkowy koszt wykonania wynosi 19 440,0 tys. zł. Grunty, na których planowane jest stworzenie zbiornika, mają charakter własności prywatnej.

5.2. Dostępność komunikacyjna

Gmina Wilczyce leży poza bezpośrednim zasięgiem krajowych i międzyregionalnych korytarzy transportowych. Najbliżej położonym tego typu korytarzem jest przebiegająca w sąsiednich gminach, droga krajowa 74 relacji Sulejów — Kielce — Ożarów — Hrubieszów i droga krajowa nr 77 relacji Lipnik — Sandomierz — Przemyśl , a także linia kolejowa Łódź — Sandomierz — Rzeszów.

5.2.1. Komunikacja drogowa

Gmina Wilczyce położona jest poza bezpośrednim zasięgiem krajowych i międzyregionalnych korytarzy transportowych z których najbliżej położone przebiegają w gminach sąsiednich, a dotyczą korytarza transportowego opartego o drogę krajową 74 relacji Sulejów - Kielce - Ożarów - Hrubieszów i korytarza opartego o drogę krajową nr 77 relacji Lipnik - Sandomierz - Przemyśl.

W skład systemu komunikacyjnego gminy wchodzi:

- droga krajowa międzyregionalna nr 79 relacji Warszawa - Zwolen - Ożarów - Sandomierz - Kraków - Katowice,

- droga powiatowa 0730 T Kolonia Okalina - Karwów - Dzierążnia - Malice Kościelne - Męczenice - Pielaszów - NowyDaromin – Daromin
- droga powiatowa nr 0735 T Hultajka - Kolonia Lisów - Lisów - Sadłowice - Daromin - Przewody - Wilczyce - Dacharzew - Radoszki - Wysiadłów
- droga powiatowa 0736 T Bożęcín - Przewody - Pęczyny - Kleczanów
- droga powiatowa 0750 T Wilczyce - Łukawa Kościelna - Gałkowice - Jaroszkówka - Romanówka,
- droga powiatowa 0752T Gałkowice Ocín - Kichary Nowe - Bykowiec - Dwikozy
- droga powiatowa 0768T Sobótka - Bugaj - Ostra Góra -Wilczyce

Ogólna długość dróg krajowych na obszarze gminy wynosi 4,452 km, powiatowych 31,548 km, oraz dróg gminnych 87,4 km. Sieć drogową na terenie gminy jest stosunkowo gęsta i rozbudowana. Znaczna część dróg gminnych wymaga odbudowy, przebudowy bądź remontu. W tabeli poniżej podano zestawienie dróg krajowych i powiatowych na terenie Gminy Wilczyce.

Tabela: Wykaz dróg powiatowych i krajowych na terenie Gminy Wilczyce

Lp.	Kategoria drogi	Nr drogi	Trasa drogi	Długość (km)
1	krajowa	79	Warszawa - Zwoleń -Ożarów - Sandomierz - Kraków -Katowice	7,1
2	powiatowa	0735T	Hultajka -Kolonia Lisów - Lisów -Sadłowice - Daromin - Przewody-Wilczyce - Dacharzew - Radoszki -Wysiadłów	12,013
3	powiatowa	0730T	Kolonia Okalina - Karwów - Dzierążnia - Malice Kościelne - Męczenice - Pielaszów - NowyDaromin - Daromin	4,467
4	powiatowa	0736T	Bożęcín - Przewody - Pęczyny - Kleczanów	6,424
5	powiatowa	0750T	Wilczyce - Łukawa Kościelna - Gałkowice - Jaroszkówka – Romanówka,	4,072
6	powiatowa	0752T	Gałkowice Ocín - Kichary Nowe - Bykowiec - Dwikozy	0,56
7	powiatowa	0768T	Sobótka - Bugaj - Ostra Góra - Wilczyce	4,012

Źródło: Uchwała Nr 106/03 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 8 maja 2003r. w sprawie nadania numerów drogom powiatowym oraz drogom gminnym na terenie województwa świętokrzyskiego

Tabela: Wykaz dróg zaliczonych do kategorii dróg gminnych na terenie Gminy Wilczyce

Lp.	Nr drogi	Drogi gminne
1	004315T	Pielaszów - Wesółówka
2	004316T	Pielaszów - Studzianki
3	004317T	Pielaszów - Sadłowice
4	004318T	Pielaszów - Dobrocice
5	004319T	Dobrocice - Jankowice
6	004320T	Tułowice - Przewody
7	004321T	Tułowice - Wilczyce
8	004322T	Wilczyce - Daromin
9	004323T	Dacharzów - Pęczyny
10	004324T	Dacharzów - Rożki
11	004325T	Daromin - Grochocice Kolonia
12	004326T	Daromin - Grochocice
13	004327T	Daromin - Daromin Gościniec
14	004328T	Daromin wieś
15	004329T	Daromin - Szkoła
16	004330T	Daromin - Przewody
17	004331T	Przewody - Daromin Gościniec
18	004332T	Przewody Przewody Kolonia
19	004333T	Wilczyce Bugaj (wysypisko śmieci)
20	004334T	Wilczyce - Szkoła
21	004335T	Wilczyce - Bugaj
22	004336T	Wilczyce - Wilczyce Kolonia
23	004337T	Wilczyce Kolonia - Sobótka
24	004338T	Wilczyce - Podłącze - Gałkowice Ocín
25	004339T	Łukawa Kościelna - Wilczyce - Podłącze
26	004340T	Radoszki - Lenarczyce
27	004341T	Radoszki wieś - Podgajówka
28	004342T	Wysiadłów - Wysiadłów Kolonia
29	004343T	Wysiadłów - Ocinek Kolonia
30	004344T	Wysiadłów - Kolonia Ocinek
31	004345T	Wysiadłów - Rzeczycza
32	004346T	Gałkowice Ocín (koło)
33	004347T	Gałkowice Ocín - Kichary
34	004348T	Łukawa - Gałkowice Ocín Kolonia
35	004349T	Łukawa Rządowa - Łukawa Zakrzacze
36	004350T	Łukawa Zakrzacze - Łukawa Rządowa
37	004351T	Przewody - Wilczyce (Babie Doły)
38	004352T	Zagrody - Komorna
39	004353T	Dacharzów - Wierzbiny
40	004354T	Wysiadłów - Chwałki
41	004355T	Radoszki - Wilczyce (Sachalin)

Źródło: Uchwała Nr 106/03 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 8 maja 2003r. w sprawie nadania numerów drogom powiatowym oraz drogom gminnym na terenie województwa świętokrzyskiego.

5.2.2. Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy nie przebiega obecnie żadna linia kolejowa. Najbliższe stacje kolejowe zlokalizowane są w Sandomierzu i Tarnobrzegu i obsługują one linię relacji Koluszki — Stalowa Wola.

5.2.3. Komunikacja pasażerska

Obsługę w zakresie komunikacji pasażerskiej pełni MZK — Sandomierz oraz samodzielny oddział PKS — Tarnobrzeg „Orbis”, a także przewoźnicy prywatni.

Komunikacja zbiorowa na terenie gminy nie jest jednak wystarczająca z punktu widzenia rosnących potrzeb mieszkańców, ponieważ aż 7 miejscowości spośród 16 wsi sołeckich nie docierają bezpośrednio autobusy, co jest spowodowane przede wszystkim złym stanem dróg.

5.3. Dziedzictwo kulturowe

5.3.1. Zabytki

Wartość istniejącego zasobu zabytkowego ma znaczenie głównie lokalne i subregionalne. Charakterystyczną cechą zabytków nieruchomych gminy jest wyraźna dominacja drewnianej zabudowy mieszkalnej głównie z okresu międzywojennego, a także przewaga zabudowań kościelnych w pozostałych zasobach. Obecne układy ruralistyczne mają na ogół metrykę z XIX i początku XX wieku.

Należy podkreślić, iż teren Gminy Wilczyce zaliczony jest w klasyfikacji wojewódzkiej do obszarów o średnim nasyceniu zabytkami nieruchomymi (grupa 201 — 500 zabytków). W wykazie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach znajduje się 35 obiektów zabytkowych. W tym, w rejestrze zabytków znajdują się 4 obiekty.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

1. Jankowice – cmentarz parafialny o pow. 0.35 ha założony w XIII wieku obecnie nieczynny porośnięty trawą z zielenią wysoką ułożoną wzdłuż ogrodzenia w postaci kilku młodych robinii i świerka przy bramie głównej

2. Łukawa Kościelna – nieczynny cmentarz parafialny rzymskokatolicki o pow.0.15 ha .
założony w pocz. XIV wieku na niewielkim wzniesieniu w centrum Wsi. Teren porośnięty trawą, wzdłuż ogrodzenia kilka starych lip i robini,

3. Dacharzów, stanowisko 1 – kurhan z epoki brązu, kultura trzciniecka (88 – 72/10)

Poniżej wyszczególniono budynki według aktualnie obowiązującego rejestru zabytków i ewidencji.

Tabela: Obiekty objęte ochroną konserwatorską na terenie gminy Wilczyce

Miejscowość	Obiekt
Daromin	– Dom nr 44, drewn., pocz. XX
Łukawa	– Zespół Kościoła par. pod wezwaniem Św. Katarzyny, w skład którego wchodzi XVIII wieczny, murowany, gruntownie restaurowany w 1911 r. budynek kościoła i murowane XVIII wieczne ogrodzenie z bramą – Dom nr 10, drewn., pocz. XX w. – Dom nr 72, drewniany, ok. 1900 – Dom nr 76, murowany ok. 1910 r. – Dom nr 84. drewniany, ok. 1910 – Dom nr 105. drewniany, pocz. XX w.
Ocinek	– Dom nr 15, drewn., 1919- 1921 – Dom nr 17. drewn., ok. 1920. r.
Pęczyny	– Dom nr 21, drewn., ok.. 1910 r. – ruina młyna wodnego . murowany k. XIX w.
Pielaszów	– Dom nr 9, drewniany, lata 20 XX w.
Radoszki	– Dom nr 27, drewn., ok.1920, – Dom nr 39, drewn., koniec XIX w.
Tułowice	– Dom nr 5, drewn., ok. 1930 r. – Dom nr 21, drewn. pocz. XX w. – Dom nr 37, drewn ok. 1930 r.. – Dom nr 61, drewn., ok. 1910 r. – Dom nr 62, drewn., ok. 1930. – Dom nr 63, drewn., lata 20. XX w. – Dom nr 65, drew, 1930 – Budynek gospodarczy w zagrodzie nr 10 ,, drewniany, XIX - XX wiek

Wilczyce	<ul style="list-style-type: none">– Zespół dworski Świeżyńskich, stanowiący własność Stacji Hodowli Nasiennego — Szkółkarskiej, w skład którego wchodzi:<ul style="list-style-type: none">– XIX wieczny murowany dwór,– pochodzące z XIX wieku 3 budynki murowanych czworaków,– XIX wieczna murowana stajnia,– dwie murowane pochodzące z 4 ćw. XIX wieku obory,– dwa murowane magazyny (4 ćw. XX w.),– studnia,– gorzelnia.– Dom nr 137, drewniany, pocz. XX wieku.
Wysiadłów	<ul style="list-style-type: none">– Dom nr 45, drewniany ok. 1930 r..– Dom nr 53, drewniany, ok. 1920– Dom nr 96, drewniany. ok. 1921.
Zagrody	<ul style="list-style-type: none">– Dom z oborą nr 51, drewniany, 1936 r.

Oprócz wymienionych w wykazie obiektów zabytkowych dziedzictwo kulturowe gminy stanowią również cmentarze, pomniki i mogiły rozlokowane umiarkowanie na terenie gminy. Są to na ogół cmentarze wyznaniowe i mogiły ludności cywilnej z okresu II wojny światowej.

1. Jankowice — Dacharzewo:

- *cmentarz rzymskokatolicki*, o pow. 1,2 ha założony w 1805 roku, z 4 mogiłami zbiorowymi, położony na skłonie wysoczyzny poza wsią.

2. Łukawa:

- należący do parafii św. Katarzyny w Łukawie cmentarz parafialny rzymsko katolicki o pow. 0,8 ha założony w 1830 r. Najstarsze nagrobki z końca XIX i pocz. XX wieku, ponadto kwatera wojenna i 2 mogiły zbiorowe.

Listę obiektów zabytkowych dopełniają znaczące dla lokalnej tożsamości kulturowej:

- figury, kapliczki i krzyże przydrożne z XIX wiekiem kapliczką drewnianą i kamienną figurą przydrożną w Jankowicach,
- trzy figury przydrożne w Radoszkach,
- kamienny krzyż i figura z XIX wieku w Wysiadłowie.

5.3.2. Stanowiska archeologiczne

Na terenie Gminy, szczególnie w obrębie doliny Opatówki, czyli w wyznaczonej Strefie Nr 2, znajduje się znaczna ilość stanowisk archeologicznych, jak również wszystkie pozostałe

zabytki architektury i budownictwa. Sama dolina posiada olbrzymie walory przyrodnicze i krajoznawczo – widokowe. Sugeruje się zatem utworzenie Parku Kulturowego.

W Gminie, w poszczególnych Strefach występują następujące stanowiska archeologiczne:

Strefa Nr 1:

- Wilczyce 10 (88 – 73/10) – obozowisko, kultura magdaleńska, późny paleolit,
- Wilczyce 90 (88 – 73/353) – cmentarzysko kultur ceramiki sznurowej, złockiej i mierzanowickiej, neolit, wczesny okres epoki brązu,
- Wilczyce 17 (AZP 88 – 72/86) – pracownia krzemieniarska, kultura mierzanowicka,

Najcenniejszym w Gminie miejscem wykopalisk archeologicznych jest stanowisko oznaczone jako Wilczyce 10 (AZP 88 – 73/10), położone na działce nr 373/9 w Wilczycach, o powierzchni 1,95 ha, przekazane w formie darowizny Gminie Wilczyce przez Agencję Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa. Stanowisko to odkryto w 1994 roku. Stwierdzono pozostałości osadnictwa z co najmniej 3 okresów:

- Obozowisko ludności kultury magdaleńskiej z górnego paleolitu, pochodzące sprzed około 16 tysięcy lat (14 000 lat przed Chrystusem)
- Cmentarzysko szkieletowe, prawdopodobnie z grobami niszowymi (kultur ceramiki sznurowej lub złockiej) z późnego neolitu,
- Cmentarzysko szkieletowe z wczesnego okresu epoki brązu.

Jest to jedno z najważniejszych odkryć z epoki kamienia w ostatnich latach w Europie. Na niewielkiej badanej przestrzeni odkryto ponad 20 000 zabytków:

- z krzemienia i kamienia – narzędzia do obróbki drewna, kości, rogu i skór, elementy narzędzi złożonych i broni łowieckiej, ich półfabrykaty i odpadki produkcyjne,
- z kości i poroża – odkryto m. in. ostrza włóczni (oszczepów), elementy miotaczy harpunów, igły, szydła, w tym również wykonane z kości słoniowej (ciosów mamuta) z motywami ornamentacyjnymi.
- przedmioty sztuki – wykonane z kości słoniowej i krzemienia figurki kobiece (tzw. Wenus paleolityczne), związane z wierzeniami religijnymi i magią. Znaleźiska bryłek ochry – czerwony barwnik służący do malowania ciał i malowideł naskalnych,

- znaleziska zwierzęcych szczątków kostnych w liczbie ponad 6 000, w większości stanowiących odpadki konsumpcyjne. (polowano głównie na konie i nosorożce włochate, lisy polarne, zające bielaki, a także mamuty, suhaki zwane antylopami europejskimi, renifery, niedźwiedzie i bobry),
- Jednym z najważniejszych odkryć jest znalezienie szczątków kilkuletniego dziecka.

Na obszarze tym planuje się realizację zadania pt. „**Odtworzenie zagrody sprzed szesnastu tysięcy lat**”. Przewidziana inwestycja będzie miała na celu odtworzenie istniejącej w dawnych czasach osady, poprzez zabezpieczenie odkrytych wykopalisk archeologicznych oraz udostępnienie ich zwiedzającym.

Strefa Nr 2

Umiejscowione są tutaj największe skupiska stanowisk archeologicznych w Gminie.

- Radoszki 1 (88 – 73/1) – kurhan nieokreślonej chronologii,
- Zagrody 1 (88 – 72/10) – domniemane grodzisko lub zamczysko średniowieczne,
- Dacharzów 1 (88 – 72/10) – cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych i kultury mierzanowickiej,
- Jankowice – Dacharzów 1 (88 – 72/16) – cmentarzysko wczesnośredniowieczne,
- Nowy Daromin 1 – (88 – 72/ 10) – cmentarzysko i osada, neolit,
- Przewody 8 (88 – 72/26) – osada wielokulturowa,
- Pielaszów 8 (88 – 72/30) – osada kultury amfor kulistych,
- Daromin 5 (88 – 72/ 33) – osada i cmentarzysko, stanowisko wielokulturowe,
- Daromin 6 (88 – 72/ 34) – osada i cmentarzysko, kultura mierzanowicka,
- Daromin 8 (88 – 72/ 36) – osada bądź grób kultury amfor kulistych,
- Daromin 11 (88 – 72/39) – osady kultury mierzanowickiej i łużyckiej, epoka brązu,
- Daromin 12 (88 – 72/40) – osady kultury pucharów lejkowatych i kultury przeworskiej,
- Przewody 13 (88 – 72/51) – osada kultury pucharów lejkowatych i kultury mierzanowickiej,
- Przewody 14 (88 – 72/52) – osada kultury mierzanowickiej,

- Przewody 17 (88 – 72/55) – osada kultur ceramiki wstęgowej rytej i mierzanowickiej, neolit wczesny okres epoki brązu),
- Przewody 19 (AZP 88 – 72/57) – osada, kultura mierzanowicka ,
- Przewody 22 (AZP 88 – 72/66) – osada, kultura pucharów lejkowatych,
- Przewody 23 (AZP 88 – 72/67) – osada, kultura mierzanowicka,
- Dacharzów 9 (AZP 88 – 72/93) – osady kultur amfor kulistych i pucharów lejkowatych, neolit,
- Dacharzów 10 (AZP 88 – 72/93) – osady kultur amfor kulistych i przeworskich, neolit, okres wpływów rzymskich,
- Tułkowice 4 (AZP 88 – 72/102) – osady kultur amfor kulistych i i przeworskich, neolit, okres wpływów rzymskich,
- Tułkowice 5 (AZP 88 – 72/103) – osada, kultura mierzanowicka,
- Tułkowice 11 (AZP 88 – 72/109) – osada, kultura pucharów lejkowatych,
- Tułkowice 14 (AZP 88 – 72/112) – osady kultur amfor kulistych i przeworskiej, neolit, późny okres lateński, okres wpływów rzymskich,
- Tułkowice 20 (AZP 88 – 72/118) - osada, kultura pucharów lejkowatych,
- Tułkowice 31 (AZP 88 – 72/129) – osada pradziejowa (pracownia krzemieniarska),
- Tułkowice 32 (AZP 88 – 72/130) – pracownia krzemieniarska, osady kultury przeworskiej i wczesnośredniowieczna,
- Tułkowice 33 (AZP 88 – 72/131) – osady kultury pucharów lejkowatych i wczesnośredniowieczna,
- Tułkowice 34 (AZP 88 – 72/132) – pracownia krzemieniarska,
- Tułkowice 35 (AZP 88 – 72/133) – osada kultury amfor kulistych,
- Tułkowice 39 (AZP 88 – 72/137) – osada kultury mierzanowickiej,
- Przewody 35 (AZP 88 – 72/139) – osady kultury pucharów lejkowatych i łużyckiej,
- Pielaszów 19 (AZP 88 – 72/157) – osada kultury wołyńsko – lubelskiej ceramiki malowanej,
- Pielaszów 25 (AZP 88-72/163) – osady kultur pucharów lejkowatych i mierzanowickiej,
- Pielaszów 32 (AZP 88 – 72/170) - osady kultury pucharów lejkowatych,

- Pielaszów 41 (AZP 88 – 72/179) – kurhan domniemany, nieokreślonej chronologii,
- Dobrocice 6 (AZP 88 – 72/224) – osada, średniowiecze,
- Dobrocice 10 (AZP 88 – 72) - 2 kurhany domniemane, nieokreślonej chronologii,
- Pęczyny 3 (AZP 88 – 72/237) – osada, kultura pucharów lejkowatych,
- Pęczyny 9 (AZP 88 – 72/243) – osada kultury amfor kulistych,
- Pęczyny 10 (AZP 88 – 72/244) – osady kultur amfor kulistych i przeworskiej, neolit, okres wpływów rzymskich,
- Dobrocice 16 (AZP 88 – 72/258) – osada, kultura amfor kulistych
- Dobrocice 17 (AZP 88 – 72/259) – stanowisko wielokulturowe (neolit, wczesny okres epoki brązu, późny okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze),
- Dobrocice 19 (AZP 88 – 72/ 261) – osady neoli, wczesny okres epoki brązu,
- Pęczyny 16 (AZP 88 – 72/266) - osady kultur pucharów lejkowatych i mierzanowickiej i wczesnego średniowiecza,
- Pęczyny 17 (AZP 88 – 72/267) - osady kultur pucharów lejkowatych i mierzanowickiej
- Dacharzów 12 (AZP 88 – 72/295) – osada lub cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych,
- Dacharzów 19 (AZP 88 – 72/302) - osada kultury mierzanowickiej,
- Dacharzów 21 (AZP 88 – 72/304) – osada kultury pucharów lejkowatych,
- Dacharzów 22 (AZP 88 – 72/305) – osada kultury pucharów lejkowatych,
- Zagrody 13 (AZP 88 – 72/313) - cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych,
- Dacharzów 23 (88 – 72/322) - 2 kurhany nieokreślonej chronologii,
- Daromin 19 (AZP 87 – 72/172) – osada kultury pucharów lejkowatych,
- Daromin 29 (AZP 87 – 72/204) – osada lub cmentarzysko, kultura pomorska,
- Daromin 36 (AZP 87 – 72/217) – osada kultury pucharów lejkowatych,
- Daromin 41 (AZP 87 – 72/225) – osada pradziejowa,
- Daromin 49 (AZP 87 – 72/233) – osada, kultura mierzanowicka,

Strefa Nr 3

- Bożęcina 14 (AZP 87 – 72/239) – osada lub cmentarzysko, kultura pucharów lejkowatych,

- Przewody 43 (AZP 87 – 73/188) – osada, XII – XIII wiek,
- Łukawa 59 (AZP 87 – 73/5) cmentarzysko wczesnośredniowieczne,
- Łukawa 63 (AZP 87 – 73/17) – osada kultury wołyńsko – lubelskiej ceramiki malowanej.

Powyższe zestawienie pokazuje, jak cenne świadectwo historii ludzkości znajduje się na w/w terenach i jak wielki potencjał rozwojowy otwiera się przed Gminą Wilczyce.

5.4. Infrastruktura techniczna

5.4.1. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Wilczyce jest w pełni zwodociągowana. Proces budowy sieci wodociągowej we wszystkich sołectwach zakończono w 2002 roku.

Pod koniec 2004 roku na terenie gminy funkcjonowały trzy wodociągi wiejskie, każdy zasilany z ujęcia zlokalizowanego na terenie innej gminy. Sytuacja ta jest pochodną niekorzystnych warunków hydrogeologicznych na terenie gminy, praktycznie uniemożliwiających pobór wody podziemnej w ilościach zabezpieczających potrzeby wodociągów publicznych. Funkcjonujące wodociągi to:

- **wodociąg wiejski „Włostów” o wydajności $Q_{maxd}=3384m^3/d$ i $Q_{maxh}=141m^3/h$** (stacja z 2 studniami znajdująca się w gminie Lipnik), dla miejscowości:
 1. Pielaszów
 2. Dobrocice
 3. Pęczyny

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy Wilczyce zasilana z wodociągu „Włostów” wynosi ok.14km. przewody wodociągowe ma średnice od 90 do 110mm. Ilość dostarczanej wody $Q_{sr.d}=ok.70m^3/d$.

Eksploatację wodociągu prowadzi Zakład Gospodarki Komunalnej w Lipniku. Gmina Wilczyce kupuje wodę w gminie Lipnik i sama rozlicza się z odbiorcami na swoim terenie.

- **wodociąg wiejski "Gierczyce" o wydajności $Q_{maxd}=2600m^3/d$ i $Q_{maxh}=109m^3/h$** (stacja z 2 studniami znajdująca się w Lisowie w gminie Wojciechowice), dla miejscowości:

1. Bożęcín,
2. Daromin

Na teren Gminy Wilczyce woda podawana jest przewodem $d110mm$. Ilość dostarczanej wody $Q_{sr.d}=ok.60m^3/d$.

Eksploatację wodociągu prowadzi Zakład Komunalny w Bidzinach. Gmina Wilczyce kupuje wodę w gminie Wojciechowice i sama rozlicza się z odbiorcami na swoim terenie.

- **wodociąg ponadgminny „Romanówka” o wydajności $Q_{maxd}=12000m^3/d$ i $Q_{maxh}=500m^3/h$** (9 studni odwierconych w pokładach jurajskich) znajdujący się w gminie Dwikozy), z którego na terenie gminy Wilczyce woda jest pobierana w 3 punktach z przewodu grawitacyjnego $d500mm$, który stanowi połączenie ujęcia „Romanówka” z m. Sandomierz. Łącznie w dobie średniej $Q_{sr.d}$ pobierane jest ok. $120m^3$ wody z tego przewodu. W okresie intensywnego zużycia wody na uprawy pod folią pobór dobowy wzrasta kilkakrotnie. Trzy punkty poboru wody to:

z pompowni „Łukawa Kościelna” poprzez zbiorniki $V=2 \times 100m^3$ dla miejscowości:

1. Łukawa Kościelna,
2. Gałkowice – Ocín,
3. Gałkowice w gm. Dwikozy.

z pompowni „Łukawa Rządowa” poprzez zbiorniki $V=2 \times 300m^3$ dla miejscowości:

1. Łukawa Rządowa,
2. Bugaj,
3. Daromin,
4. Wilczyce,
5. Przewody,
6. Sobótka w gm. Ożarów.

grawitacyjnie, bezpośrednio z wodociągu $d500mm$ dla m. Sandomierz, dla miejscowości:

1. Ocinek,

2. Wysiadłów,
3. Radoszki,
4. Zagrody (z wyjątkiem kilku siedlisk przy granicy gminy zasilanych od strony wsi Komorna w gm. Obrazów),
5. Tułkowice,
6. Dacharzów.

Ponadto z wodociągu „Romanówka” jest zasilane od strony gminy Dwikozy poprzez pompownię „Gałkowice” około 20 siedlisk w Łukawie Zakrzacze. W tym przypadku Gmina Wilczyce kupuje wodę w gminie Dwikozy i rozlicza się z odbiorcami na swoim terenie.

Eksploatację wodociągów rozdzielczych i obydwu pompowni w Łukawie prowadzi Zakład Gospodarki Komunalnej w Wilczycach.

Eksploatację wodociągu grawitacyjnego d 500 mm dla m. Sandomierz prowadzi Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Sandomierzu Zakład Wodociągów.

Na terenie Gminy Wilczyce zużycie wody średniodobowe w grupie mieszkalnictwa wynosi 165m³/d., ogółem 260m³/d., długość sieci wodociągowej wynosi łącznie 103,5km, ilość przyłączy wynosi natomiast ok.1054 sztuk.

Jedyne na terenie gminy urządzenia źródłowe systemu zaopatrzenia w wodę, tj. dwie pompownie na wodociągu przesyłowym z ujęcia „Romanówka” wraz ze zbiornikami wody, nie generują stref ochronnych.

Wskaźniki charakteryzujące zwodociągowanie gminy na koniec 2004 roku wynosiły 77% licząc odsetek ludności korzystającej z wodociągu i 26,1 sztuk przyłączy na 100 mieszkańców. Trwa proces podłączania nowych odbiorców do już zbudowanych wodociągów co wkrótce doprowadzi do osiągnięcia wskaźnika blisko 100% korzystających z wodociągu.

5.4.2.Odprowadzanie ścieków i wód opadowych

Na terenie gminy Wilczyce nie ma w pełni uporządkowanej gospodarki ściekowej. Brak jest sieci kanalizacji sanitarnej. Sieci kanalizacji deszczowej (odwodnieniowej) nie ma i się nie

przewiduje. Około 70% siedlisk oraz wszystkie obiekty użyteczności publicznej posiadają kanalizacje indywidualne zakończone bezodpływowymi zbiornikami ścieków. Pozostałe 30% wyposażone jest w suche ustępy.

Nieczystości płynne gromadzone w zbiornikach należących do użytkowników nieruchomości są okresowo wywożone na składowisko odpadów w sołectwie Bugaj lub poza kontrolą zanieczyszczają wody powierzchniowe i glebę na terenie gminy.

Obowiązujący Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Wilczyce zakłada rozpoczęcie budowy układu kanalizacyjnego dla wsi gminnej Wilczyce i wsi Bugaj zakończonego oczyszczalnią ścieków w Kolonii Łukawa (działka pow. 0,9ha) w 2007 roku. Zabudowa rozproszona w obszarach, w których budowa kanalizacji zbiorczej nie jest uzasadniona ekonomicznie, ma być objęta programem budowy oczyszczalni zagrodowych (przydomowych).

5.4.3. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy funkcjonuje dobrze zorganizowany wywóz odpadów stałych na wyznaczone miejsca ich gromadzenia. Wywóz odpadów płynnych odbywa się okresowo do oczyszczalni w Sandomierzu i Dwikozach.

Organizacją wywozu odpadów stałych na terenie gminy zajmują się dwie wyspecjalizowane spółki: Remondis Warszawa (oddział w Ostrowcu Świętokrzyskim) oraz PGKIM Sp. z o.o. w Sandomierzu. Mieszkańcy otrzymali możliwość wyboru obsługującej ich firmy. Zdecydowana większość mieszkańców korzysta z usług Remondis. Śmieci na posesjach są składowane w pojemnikach 120 l i odbierane przez spółki obsługujące okresowo co 4 tygodnie. Odpady przyjmowane przez spółkę Remondis są składowane na wysypisku w Janikowie. W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów – segregacji dokonują mieszkańcy, wywóz odpadów posegregacyjnych następuje okresowo co kwartał.

Miejscem gromadzenia odpadów stałych było do 1 stycznia 2005 r. nieuszczelnione składowisko gminne urządzone w 1993 r. na gruntach wsi Bugaj. Pojemność geometryczna składowiska wynosiła 14 447 m³ a do końca 2003 roku nagromadzono tam blisko 2200 Mg odpadów komunalnych. Obecnie składowisko jest w nieczynne, planowana jest jego rekultywacja. Szacowany koszt rekultywacji wynosi 500 tys. zł.

5.4.4. Gazyfikacja

Sieć gazową na terenie Gminy Wilczyce mają następujące sołectwa: Dobrocice, Pęczyny, Łukawa, Gałkowice - Ocina, Wysiadłów, Ocinek, Radoszki, Dacharzewo, Łukawa i część Wilczyc. Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Dn300mm 4Mpa relacji Ostrowiec Świętokrzyski - Sandomierz. Z gazociągu tego zasilane są dwie stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia stanowiące bezpośrednie źródła gazu średnioprężnego dla Gminy Wilczyce. Są to stacje gazowe w Łukawie na terenie gminy oraz w Kleczanowie (w gminie Obrazów) o przepustowości 600nm³/h każda.

Ze stacji w Łukawie zasilane są sołectwa Gałkowice-Ocina, Łukawa, Wilczyce, Dacharzewo, Radoszki, Ocinek i Wysiadłów. Ze stacji w Kleczanowie zasilane są sołectwa Dobrocice i Pęczyny.

Na terenie gminy Wilczyce zużycie gazu wynosi ok. 1200nm³/d, długość sieci gazowej średniego ciśnienia o średnicy od 32 do 90mm wynosi łącznie ok.40 km, ilość przyłączy ok.300 sztuk.

Wskaźniki charakteryzujące zgazyfikowanie gminy na koniec 2004 roku wynosiły 25% licząc odsetek ludności korzystającej z gazociągu i 7,4 sztuk przyłączy na 100 mieszkańców.

Eksploatację urządzeń gazowniczych na terenie gminy prowadzi Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. w Tarnowie, Oddział Zakład Gazowniczy w Sandomierzu.

5.4.5. Elektroenergetyka

Sieć elektroenergetyczna SN na terenie gminy zasilana jest napowietrznie w energię elektryczną z krajowego systemu za pośrednictwem stacji RPZ 110/15kV „Gierlachów” o mocy 16 MWA znajdującej się na terenie gminy Dwikozy i zlokalizowanej przy niej rozdzielni 15kV. Drugostronne zasilanie gminy od strony zachodniej zapewnia napowietrzna linia 15kV wyprowadzona z rozdzielni przy RPZ „Opatów”. Generalnie niezawodność dostaw energii elektrycznej jest wystarczająca i nie odbiega od średniej w województwie.

Przez obszar gminy przebiega elektroenergetyczna 2-torowa linia napowietrzna 110kV relacji RPZ „Ostrowiec”, RPZ „Ozarów Osiedla”– RPZ „Sandomierz”, RPZ „Gorzyce” znaczenia podstawowego.

Linia 110 kV generuje strefę ochronną w pasie 2 x 19,0m praktycznie wolną od zabudowy mieszkaniowej. Szczegółowe wytyczne w tym zakresie podaje Zarządzenie Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 (MP nr 3, poz. 24) i są one związane z wielkością natężenia pola elektromagnetycznego wytwarzanego przez linie wysokiego napięcia.

Sieć SN 15kV na terenach wiejskich jest w większości napowietrzna. Wszyscy odbiorcy energii elektrycznej posiadają przyłącza do sieci energetycznej poprzez stacje transformatorowe 15/0,4kV, których na koniec 2004 roku zinwentaryzowano 50. Jedyne nowe inwestycje elektroenergetyczne zgłoszone przez ZKE S.A. to modernizacja istniejących i budowa nowych urządzeń na sieci SN i nn.

Sieć średniego i niskiego napięcia pomimo, że zapewnia dostarczanie wymaganej przez odbiorców energii elektrycznej, wymaga jednak ciągłej modernizacji w celu zmniejszenia awaryjności, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Program reelektryfikacji wsi zakłada m.in. stosowanie dla obszarów wiejskich – w większym stopniu niż ma to miejsce obecnie – izolowanych sieci napowietrznych lub kablowych ziemnych niskiego napięcia. Ma to przyczynić się do zmniejszenia awaryjności w dostawach energii elektrycznej.

Eksploatację podsystemu prowadzi Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A. Rejon Energetyczny w Tarnobrzegu. Zapotrzebowanie mocy szczytowej przez odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy ocenia się na ok. 1,06GWh, co odpowiada średniorocznemu zużyciu energii elektrycznej ok. 1500kWh na 1 odbiorcę.

5.5. Zidentyfikowane problemy

Problemy wspólne dla wszystkich rewitalizowanych stref w ramach obszaru infrastrukturalno - przestrzennego

- Rozproszony charakter oraz zły stan zabudowy w Gminie
- Pogarszający się stan infrastruktury drogowej oraz wyeksploatowana infrastruktura komunikacyjna,

- Niewystarczający poziom infrastruktury technicznej,
- Niewystarczające wykorzystanie potencjału związanego ze stanowiskami archeologicznymi rozszanymi na terenie całej Gminy (brak infrastruktury turystycznej)

Problemy charakterystyczne dla poszczególnych stref:

Strefa 1

- Duży stopień degradacji estetycznej i technicznej ośrodka gminnego,
- Niski poziom atrakcyjności przestrzeni publicznej dla potrzeb mieszkańców i turystów.

Strefa 2

- Brak zagospodarowania terenów przyrodniczych atrakcyjnych turystycznie,
- Brak zagospodarowania turystycznego stanowisk archeologicznych

Strefa 3

- Duży stopień degradacji estetycznej niektórych obszarów rolniczych,
- Niezagospodarowane tereny nieużytków

6. Obszar rozwoju gospodarki lokalnej

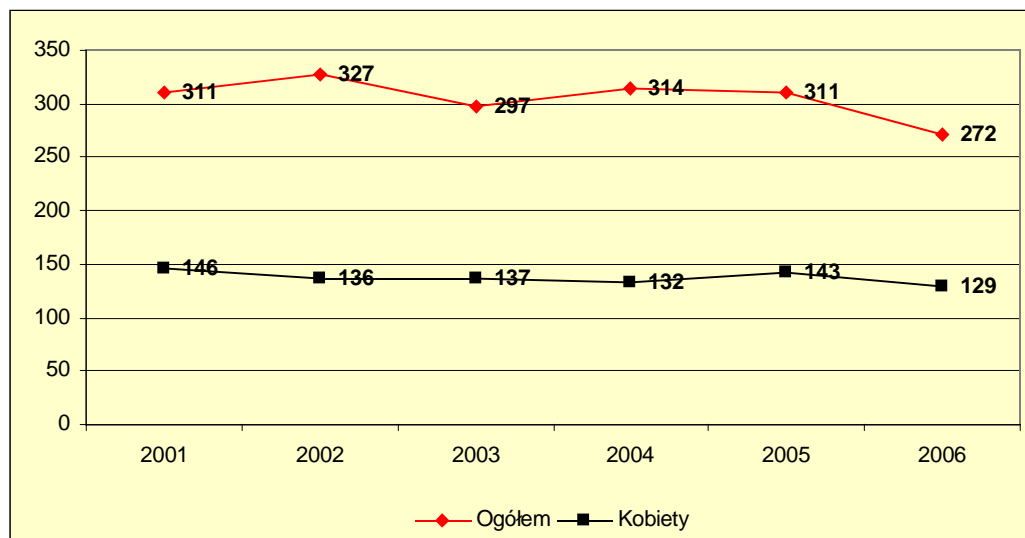
6.1. Zatrudnienie i bezrobocie

Dane statystyczne uzyskane z powiatowego urzędu pracy w Sandomierzu wskazują, iż poziom bezrobocia w Gminie Wilczyce ulega wahaniom, wykazując przy tym tendencję spadkową. W 2006 roku odnotowano spadek bezrobocia o 12,5% w stosunku do roku poprzedniego.

Należy zaznaczyć, że dominującą grupą bezrobotnych są mężczyźni, stanowiąc na koniec 2006 roku blisko 53% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w gminie.

Szczegółowe informacje na temat liczby bezrobotnych w Gminie Wilczyce przedstawia wykres poniżej.

Wykres: Liczba osób bezrobotnych w Gminie Wilczyce w latach 2001 - 2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu

Największa grupa bezrobotnych w podziale na wiek obejmuje osoby w wieku 18 – 44 lata. W 2006 roku stanowili oni blisko 85% ogółu bezrobotnych, ale ich liczba systematycznie maleje, gdyż w 2000 stanowili niemal 90% zarejestrowanych bezrobotnych.

Z kolei według podziału według czasu pozostawania bez pracy dominują osoby pozostające w rejestrze bezrobotnych od 12 miesięcy lub dłużej (ponad 60%).

Tabela: Bezrobotni według wieku i czasu pozostawania bez pracy w Gminie Wilczyce w latach 2001 - 2006

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba bezrobotnych pozostających bez pracy > 12 miesięcy	192	207	187	186	201	165
Liczba bezrobotnych w wieku 18-44lata	278	284	252	269	268	231
Ogółem	311	327	297	314	311	272

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu

Należy podkreślić, iż poprawa sytuacji na Wilczyńskim rynku pracy jest związana ze spadkiem bezrobocia w całym Powiecie Sandomierskim oraz Województwie Świętokrzyskim. Tendencje te obrazuje tabela zamieszczona poniżej.

Tabela: Liczba osób bezrobotnych w Gminie Wilczyce i Powiecie Sandomierskim w latach 2001 - 2006

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004	2005	2006
L. bezrobotnych w Gminie Wilczyce	311	327	297	314	311	272
L. bezrobotnych w Powiecie Sandomierskim	7034	6942	6772	6722	6446	5467
% bezrobotnych w Gminie zarejestrowanych w PUP w Sandomierzu	4,42%	4,71%	4,39%	4,67%	4,82%	4,98%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu

6.2. Gospodarka

6.2.1. Rolnictwo i leśnictwo

Powszechny spis rolny przeprowadzony w Polsce w 2002 roku jest źródłem wielu cennych informacji z zakresu funkcjonowania rolnictwa w kraju. Dostarcza szczegółowych informacji na temat trendów dominujących w rolnictwie, strukturze użytkowania gruntów, dominujących zasiewach i pogłowie hodowanych zwierząt. Informacje uzyskane ze Spisu są niezwykle przydane z punktu widzenia wyznaczenia stanu aktualnego w rolnictwie w Gminie Wilczyce.

Według spisu powszechnego rolnego przeprowadzonego w 2002 w Gminie Wilczyce występowało 1 017 gospodarstw rolnych, z czego 875 gospodarstw zajmowało powierzchnię powyżej 1 ha.

Dominują gospodarstwa rolne o wielkości do 10 ha. Na terenie gminy jest ich 90%.

Tabela: Gospodarstwa według rodzaju i grup obszarowych użytków rolnych

Rodzaj gospodarstwa	Ilość gospodarstw
Ogółem	1 017
do 1 ha włącznie	142
powyżej 1 do mniej niż 2 ha	150
od 2 do mniej niż 5 ha	339
od 5 do mniej niż 7 ha	150
od 7 do mniej niż 10 ha	136
od 10 do mniej niż 15 ha	78
od 15 do mniej niż 20 ha	14
od 20 do mniej niż 50 ha	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Okolo 89% gospodarstw w Gminie zajmuje się uprawą rolną. Większość rolników uprawia ziemniaki (607 gospodarstw), warzywa gruntowe (574 gospodarstwa), pszenicę ozimą (538 gospodarstw), rośliny strączkowe jadalne (432 gospodarstwa) oraz jęczmień jary (411 gospodarstw). Szczegółowe informacje na temat rodzaju upraw w Gminie przedstawia tabela poniżej.

Tabela: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów

Rodzaj uprawy	Ilość gospodarstw
Ogółem	839
pszenica ozima	538
pszenica jara	66
Żyto	22
jęczmień ozimy	34
jęczmień jary	411
Owies	66
pszenżyto ozime	33
pszenżyto jare	7
mieszanki zbożowe ozime	11
mieszanki zbożowe jare	115
gryka, proso i inne zbożowe	33
kukurydza na ziarno	34
kukurydza na zielonkę	7
strączkowe jadalne	432
Ziemniaki	607
buraki cukrowe	134
okopowe pastewne	56
warzywa gruntowe	574
Truskawki	21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wśród urządzeń rolniczych wykorzystywanych w Wilczyńskich gospodarstwach najczęściej wymieniane są ciągniki (690 sztuk) oraz samochody ciężarowe (320 sztuk).

Tabela: Maszyny i urządzenia rolnicze według rodzaju gospodarstwa

Rodzaj maszyn	Jednostka	Ilość maszyn
Ciągniki	szt.	690
samochody ciężarowe	szt.	320

kombajny zbożowe	szt.	37
kombajny ziemniaczane	szt.	33
kombajny buraczane	szt.	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W Gminie Wilczyce wśród hodowanych zwierząt przeważają kury (19 645 sztuk), w tym kury nioski (8 991). Duża część hodowców utrzymuje trzodę chlewną (1 184 sztuki) oraz bydło (802).

Tabela: Pogłowie zwierząt gospodarskich według rodzaju gospodarstwa

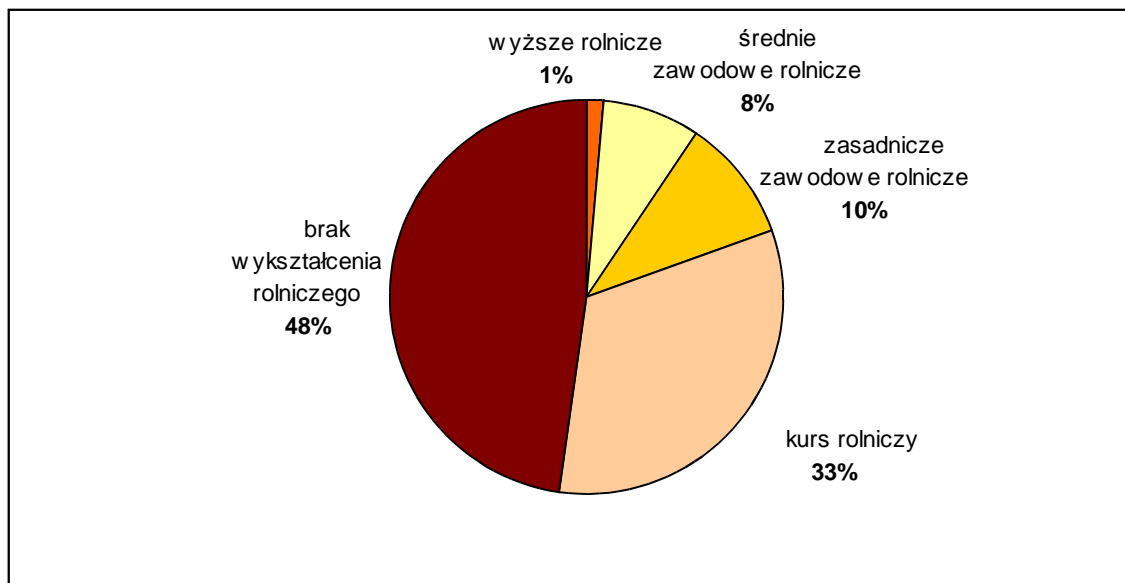
Rodzaj pogłowia	Jednostka	Ilość
Bydło	szt.	802
Krowy	szt.	486
Trzoda chlewna	szt.	1 184
Trzoda chlewna lochy	szt.	167
Konie	szt.	107
Owce	szt.	30
Kury	szt.	19 645
Kury nioski	szt.	8 991
Kozy	szt.	83

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Osoby zajmujące się rolnictwem na terenie Gminy Wilczyce mają bardzo zróżnicowane wykształcenie, ale zauważa się poziom wykształcenia rolniczego jest raczej niski. Blisko połowa spośród tych osób nie dysponuje żadnym wykształceniem rolniczym, a 1/3 osób pracujących w rolnictwie przeszła szkolenia w zakresie rolnictwa. Zasadniczym wykształceniem rolniczym legitymuje się 10%, a średnim - zaledwie 8%. Wyższym wykształceniem rolniczym dysponuje jedynie 1% ludności pracującej w rolnictwie.

Szczegółowe informacje na temat wykształcenia osób kierujących gospodarstwami rolnymi w Gminie Wilczyce przedstawia wykres poniżej.

Wykres: Gospodarstwa według rodzaju i wykształcenia rolniczego osoby kierującej gospodarstwem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Gospodarstwa rolne według rodzaju i celu produkcji.

Spośród 1017 gospodarstw skupionych na obszarze Gminy Wilczyce większość, bo ok. 67% produkuje głównie na potrzeby rynku. Blisko jedna piąta przedsiębiorstw produkuje głównie na potrzeby własne, ale częściowo przeznaczają wytworzone płody rolne na sprzedaż. Część gospodarstw w ogóle nie prowadzi produkcji rolniczej (ponad 9%) lub prowadzi działalność wyłącznie na potrzeby własne.

Gleby

Obszar gminy w całości znajduje się w obrębie występowania gleb lessowych. Na około 80% powierzchni gminy występują czarnoziemy wytworzone z lessów. Na pozostałej części występują gleby brunatne, a w dolinach przepływających strumieni mady rzeczne. Gmina Wilczyce posiada bardzo dobre warunki do produkcji rolnej. Gleby na terenie Gminy, głównie lessowe, są dobrej jakości: 87 % użytków rolnych sklasyfikowanych jest w klasach od I do III. W klasie IV - sklasyfikowanych jest zaledwie 254 ha tj. 4,5 % użytków rolnych.

Warunki przyrodniczo – glebowe występujące na terenie gminy kwalifikują jej rolniczą przestrzeń produkcyjną do obszaru o najwyższych w województwie świętokrzyskim cechach jakościowych.

Dużym problemem w gminie jest erozja, zagrażająca stabilności warunków glebowych, na którą są narażone w sposób szczególny gleby lessowe.

Najwięcej spośród użytków rolnych w 2005 roku zajmowały grunty orne (blisko 73%), a także sady (15%). Na przestrzeni lat 2000 – 2005 obserwuje się spadek powierzchni użytków rolnych w powierzchni gminy ogółem, przede wszystkim na rzecz sadownictwa (począwszy od 2003 roku powierzchnia sadów wzrosła czterokrotnie).

Szczegółowe zmiany w strukturze użytkowania gruntów w gminie przedstawia tabela poniżej.

Tabela: Podział gruntów ze względu na strukturę użytkowania w Gminie Wilczyce w latach 2000 - 2005 (w ha)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Powierzchnia użytków rolnych	6 233	6 233	6 233	6 233	5 797	5 807
Grunty orne	5 242	5 243	5 243	4 578	4 228	4 226
Sady	211	210	210	874	874	876
Łąki	640	640	640	640	637	639
Pastwiska	140	140	140	141	58	66
Lasy i grunty leśne	208	208	208	206	142	152
Pozostałe grunty i nieużytki	553	553	553	555	1 055	1 035

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wysoka jakość gleb warunkuje więc dobre warunki do uprawy roślin intensywnych, takich jak buraki cukrowe, pszenica, jęczmień, warzywa w tunelach foliowych, rośliny sadownicze. Głównymi uprawami w tunelach foliowych są pomidory, ogórki, papryka i kwiaty. Na szeroką skalę produkowana jest cebula, marchew, pietruszka, fasola. Znaczną powierzchnię gospodarstw zajmują sady, głównie: jabłonowe, wiśniowe, jak również egzotyczne morele, brzoskwinie i nektaryny. Rozwój ogrodnictwa stał się możliwy dzięki dobrym warunkom klimatyczno - glebowym oraz umiejętnościom zawodowym rolników.

6.2.3. Przemysł i usługi

Główne miejsca pracy w gminie zapewniają instytucje, takie jak:

- Urząd Gminy,

- Bank Spółdzielczy,
- Poczta Polska,
- Ośrodek Zdrowia,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Placówki oświatowe,
- Stacja paliw,
- Biblioteka publiczna,
- Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Wilczycach.

Rozmieszczenie przestrzenne przedsiębiorstw i instytucji jest nierównomierne, a największa koncentracja obejmuje siedzibę gminy.

Mieszkańcy Gminy znajdują również zatrudnienie w licznych obiektach handlu detalicznego, usługach gastronomicznych, punktach skupu owoców i warzyw oraz w drobnych firmach usługowych, jak również w Spółdzielni Kółek Rolniczych.

Charakterystycznym i niepokojącym zjawiskiem jest również brak firm zajmujących się przetwórstwem rolno - spożywczym.

Poniżej przedstawiono liczbę podmiotów zarejestrowanych w Gminie w latach 2000 -2005. Z tabeli wynika, iż liczba zarejestrowanych w systemie REGON podmiotów gospodarczych wynosiła według stanu na koniec 2005 roku 138 jednostek, przy czym odnotowano spadek w stosunku do 2004 roku o 15 podmiotów, czyli o blisko 10%. W skład zarejestrowanych podmiotów wchodzi głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz 9 instytucji sektora publicznego.

Tabela: Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie Wilczyce w latach 2000 - 2005

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ogółem	129	140	150	150	153	138
Sektor publiczny	11	10	11	10	10	9
Sektor prywatny	118	130	139	140	143	129

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy wyróżnia się przede wszystkim drobnych przedsiębiorców, według poniższego wykazu:

Tabela: Przedsiębiorcy zarejestrowani na terenie Strefy Nr 1

Lp.	Nazwisko prowadzącego działalność gospodarczą	Adres	Rodzaj prowadzonej działalności
1.	Mrozowicz Piotr	Wilczyce	Usługi murarskie
2.	Legwant Adam	Wilczyce	Obsługa maszyn produkcji rolniczej i ogrodniczej
3.	Kanios Andrzej	Wilczyce	Usługi lekarsko-weterynaryjne
4.	Roźmiej Jan	Wilczyce	Usługi transportowe
5.	Pietraszewski Janusz	Wilczyce	Instalacje elektryczne
6.	Hała Arkadiusz	Wilczyce	Zakład kamieniarski
7.	Paluch Jerzy i Balmas Robert	Wilczyce	Usługi transportowe
8.	Żyła Jerzy	Wilczyce	Usługi transportowe
9.	Żyła Marian	Wilczyce	Transport samochodowy, wywóz nieczystości płynnych

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Wilczyce

Tabela: Przedsiębiorcy zarejestrowani na terenie Strefy Nr 2

Lp.	Nazwisko prowadzącego działalność gospodarczą	Adres	Rodzaj prowadzonej działalności
1.	Warzocha Aleksander	Daromin 6	Obsługa maszyn rolniczych
2.	Siudak Stanisław	Daromin 32	Ślusarstwo, mechanika pojazdowa
3.	Trznadel Jan	Radoszki	Usługi murarskie
4.	Sałata Henryk	Radoszki	Usługi murarskie
5.	Siudak Andrzej	Dacharzów	Zduństwo
6.	Skrok Roman	Pielaszów	Usługi murarskie
7.	Morgaś Bogumił	Wysiadłów	Instalacje elektryczne
8.	Senderowicz Henryk	Tułowice	Usługi murarskie
9.	Rędzia Jerzy	Przewody	Instalacje wodociągowe i centralnego ogrzewania
10.	Sułowski Wacław	Wysiadłów	Mechanika pojazdowa
11.	Kolera Marian	Radoszki	Roboty budowlane
12.	Trznadel Krzysztof	Przewody	Usługi transportowe
13.	Biernat Sylwester	Wysiadłów	Skup owoców i warzyw
14.	Trznadel Edward	Przewody	Przedsiębiorstwo handlowo-usługowe „Agroteka”
15.	Kończyk Artur	Przewody	Wyrób i sprzedaż zniczy
16.	Zieliński Cezary	Przewody	Usługi budowlane, ogólne i przemysłowe
17.	Nagórna Urszula	Wysiadłów	Usługi geodezyjne
18.	Piasecki Jan	Radoszki	Usługi w zakresie budownictwa
19.	Sołtyk Edyta	Dacharzów	Usługi remontowo budowlane
20.	Buczek Zbigniew	Radoszki	Zakład tapicerski
21.	Mazur Elżbieta	Wysiadłów	Transport, kupno-sprzedaż samochodów używanych
22.	Łukowski Adam	Wysiadłów	Usługi transportowe

23.	Pacholczak Adam	Tułowice	Usługi ziemne, wykopy, niwelacja, transport
24.	Pacholczak Józef Edward	Dacharzów	Usługi sprzętowo-transportowe, elektromechanika
25.	Kończak Urszula	Wysiadłów	Transport samochodowy

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy wilczyce

Tabela: Przedsiębiorcy zarejestrowani na terenie Strefy Nr 3

Lp.	Nazwisko prowadzącego działalność gospodarczą	Adres	Rodzaj prowadzonej działalności
1.	Rawiak Jan	Bugaj	Zakład stolarski

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy wilczyce

Oprócz wymienionych podmiotów gospodarczych, na terenie Gminy Wilczyce znajdują się również:

Strefa Nr 1:

- Stacja radiolokacyjna w Wilczycach,
- Kiosk „RUCH” w Wilczycach,
- Niepubliczny Ośrodek Zdrowia w Wilczycach,
- Stacja Paliw w Wilczycach,
- 3 sklepy spożywczo-przemysłowe w Wilczycach,
- Sklep ogrodniczy w Wilczycach,

Strefa Nr 2:

- Sklep pożywczo-przemysłowy w Tułowicach,
- 2 sklepy spożywczo-przemysłowe w miejscowości Radoszki,
- Sklep spożywczo-przemysłowy w miejscowości Daromin,
- Sklep spożywczo-przemysłowy w miejscowości Przewody,
- Sklep spożywczo-przemysłowy w Pielaszowie,
- 2 sklepy spożywczo-przemysłowe w Wysiadłowie,
- Sklep ogrodniczy w Wysiadłowie,
- Sklep spożywczo-przemysłowy w miejscowości Dacharzów,
- Sklep spożywczo-przemysłowy w miejscowości Pęczyny,

Strefa Nr 3:

- 2 sklepy spożywczo-przemysłowe w miejscowości Łukawa,
- Zakład produkcji ciastek „Delima” w Łukawie,

Powyższa analiza pozwala stwierdzić, że głównym centrum gospodarczym gminy są Wilczyce, ponieważ w porównaniu z innymi sołectwami na terenie Wilczyc mieści się najwięcej podmiotów gospodarczych, obsługujących większą część społeczności gminnej, także z terenu pozostałych sołectw.

6.3. Zidentyfikowane problemy

Zidentyfikowane problemy w zakresie rozwoju gospodarczego w Gminie Wilczyce

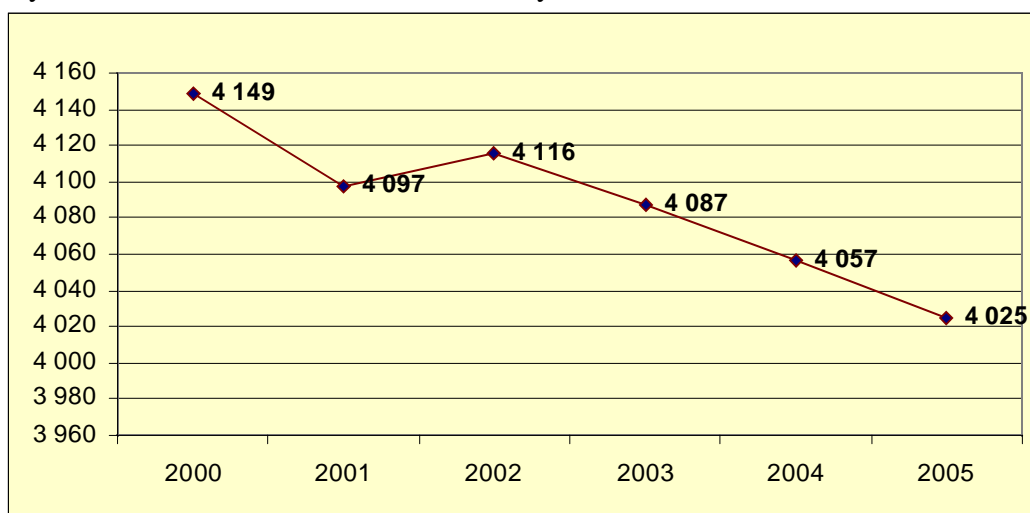
- Dominacja rolnictwa w strukturze gospodarczej Gminy,
- Stosunkowo duży poziom bezrobocia i niepewność utrzymania miejsc pracy,
- Niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych,
- Niski poziom przedsiębiorczości wśród społeczności lokalnej,
- Niewystarczająca jakość usług oferowanych w Gminie,
- Brak przemysłu na terenie Gminy,
- Brak firm zajmujących się przetwórstwem rolno - spożywczym.
- Nierównomierne rozmieszczenie przestrzenne podmiotów gospodarczych i instytucji państwowych w Gminie

7. Obszar społeczny

7.1. Demografia

Liczba ludności ogółem na przestrzeni lat 2000 – 2005 ulegała systematycznemu zmniejszeniu. Na koniec 2005 roku w Gminie zarejestrowanych było 4 025 mieszkańców, czyli o 2,9% mniej niż w 2000 roku. Potwierdza to ogólnoeuropejskie tendencje spadku liczby ludności.

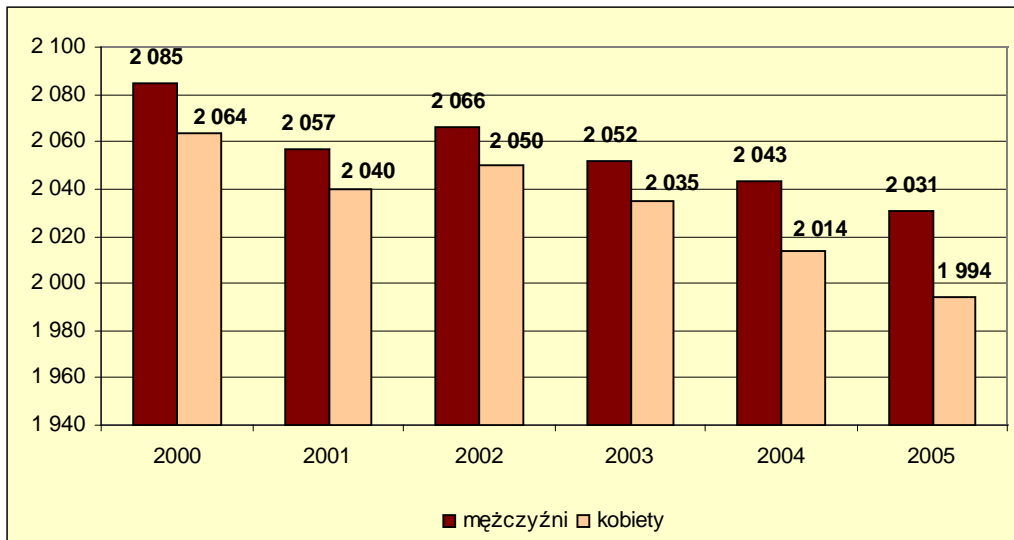
Wykres: Liczba ludności w Gminie Wilczyce w latach 2000 - 2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W Gminie Wilczyce mieszka więcej mężczyzn aniżeli kobiet. W roku 2005 stanowili oni 2 031 osób, czyli 50,5% ogółu mieszkańców Gminy. Jednocześnie obserwuje się, szybszy spadek liczby kobiet w Gminie niż mężczyzn. Tendencję tę obrazuje poniższy wykres.

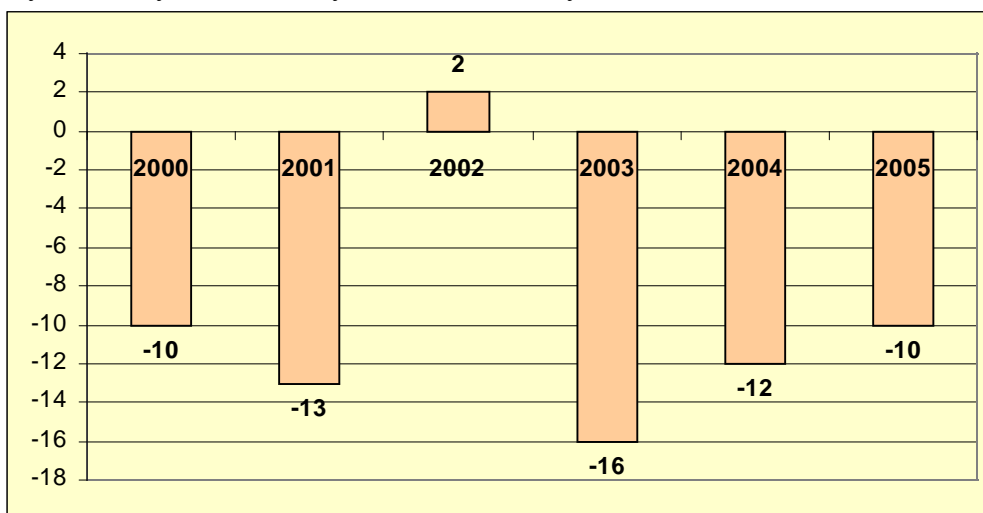
Wykres: Liczba ludności w Gminie Wilczyce w podziale na płeć w latach 2000 - 2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Na potwierdzenie w/w obserwacji przedstawiono przyrost naturalny w Gminie Wilczyce w latach 2000 -2005. Tylko w 2002 roku był on dodatni i wyniósł 2 osoby. W pozostałych latach badanego okresu 2000 – 2005 przyjmował on wartości ujemne, w 2005 roku osiągając poziom -10 osób.

Wykres: Przyrost naturalny w Gminie Wilczyce w latach 2000 - 2005

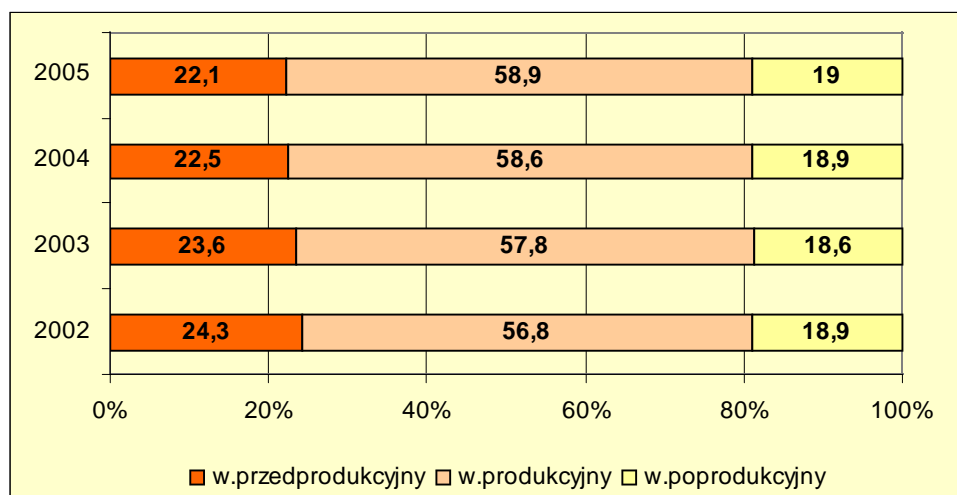

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Struktura ludności w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny pokazuje, że maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (0 – 18 lat). Na przestrzeni lat 2002 – 2005 ich liczba spadła o 2,2 punktu procentowego, osiągając poziom 22,1% ogółu mieszkańców Gminy. Najwięcej osób znajduje się w wieku produkcyjnym (18 – 60/64 lat), ale niepokojącym jest fakt systematycznego wzrostu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to proces starzenia się społeczeństwa, charakterystyczny dla trendu w całej Polsce.

Szczegóły przedstawia wykres poniżej.

Wykres: Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2000 - 2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

7.2. Infrastruktura społeczna

7.2.1. Oświata

W Gminie Wilczyce istnieje w zasadzie szkolnictwo podstawowe oraz jedno gimnazjum. Nie występują przedszkola, ani publiczne, ani niepubliczne. Nauczanie w „zerówkach” odbywa się w szkołach podstawowych. Ponadto na terenie gminy nie ulokowany jest żaden żłobek.

Na terenie Gminy Wilczyce znajdują się 4 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum oraz 1 Zespół Szkół (skupiający szkołę podstawową i gimnazjum) prowadzone przez Stowarzyszenie na rzecz Wsparcia Rozwoju Sołectwa Łukawa „Wspólnota Wiejska”.

Poniżej wyszczególniono wszystkie placówki oświatowe w Gminie:

1. Gimnazjum w Wilczycach,
2. Szkoła Podstawowa w Wilczycach,
3. Szkoła Podstawowa w Radoszkach,
4. Szkoła Podstawowa w Darominie,
5. Zespół Szkół w Łukawie (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum).

Liczba uczniów w szkołach podstawowych wynosiła w 2005 roku 293 osoby. Oznacza to, że ich liczba systematycznie maleje. Jest to spowodowane potęgującym się w Polsce niżem demograficznym. Spada także liczba absolwentów.

Szczegółowe informacje przedstawia tabela poniżej.

Tabela: Informacje na temat kształcenia w szkolnictwie podstawowym w Gminie Wilczyce w latach 2000 - 2005

Wyszczególnienie	jednostka	2000	2001	2002	2003	2004	2005
pomieszczenia szkolne							
Ogółem	pom.	33	33	35	34	35	37
podporządkowane samorządowi gminnemu	pom.	25	25	26	25	26	28
podporządkowane samorządowi powiatowemu	pom.	0	0	0			
oddziały w szkołach							
Ogółem	oddział	23	23	22	23	22	23
podporządkowane samorządowi gminnemu	oddział	18	18	18	18	18	18
Uczniowie							
Ogółem	osoba				339	309	293
podporządkowani samorządowi gminnemu	osoba				294	275	266
podporządkowani organizacjom społecznym i stowarzyszeniom	osoba				45	34	27
Absolwenci							
Ogółem	osoba				65	70	58
podporządkowani samorządowi gminnemu	osoba				54	54	52
podporządkowani organizacjom społecznym i stowarzyszeniom	osoba				11	16	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela: Informacje na temat kształcenia gimnazjalnego w Gminie Wilczyce w latach 2000 - 2005

Wyszczególnienie	jednostka	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ogółem	Ob.	1	1	1	2	2	2
podporządkowane samorządowi gminnemu	Ob.	-	-	-	1	1	1
podporządkowane organizacjom społecznym i stowarzyszeniom	Ob.	-	-	-	-	-	1
pomieszczenia szkolne							
ogółem	pom.	4	6	7	8	8	16
podporządkowane samorządowi gminnemu	pom.	4	6	7	8	8	7
podporządkowane organizacjom społecznym i stowarzyszeniom	pom.	-	-	-	-	-	9
oddziały w szkołach							
ogółem	oddział	4	6	6	7	7	9
podporządkowane samorządowi gminnemu	oddział	4	6	6	6	6	6
podporządkowane organizacjom społecznym i stowarzyszeniom	oddział	-	-	-	1	1	3
Uczniowie							
ogółem	osoba	109	165	156	174	186	179
podporządkowani samorządowi gminnemu	osoba	109	165	156	163	161	153
podporządkowani organizacjom społecznym i stowarzyszeniom	osoba	-	-	-	11	25	26
Absolwenci							
ogółem	osoba	-	-	58	47	57	51
podporządkowani samorządowi gminnemu	osoba	-	-	58	47	57	51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wyposażenie w pomoce naukowe szkół jest na zbliżonym poziomie. Najkorzystniejsza sytuacja występuje w Wilczycach, gdzie do użytku została oddana duża pracownia komputerowa, z dostępem do Internetu. Ponadto szkoły posiadają telewizory i odtwarzacze wideo, a także rzutniki do przeprowadzania prezentacji multimedialnych w trakcie zajęć lekcyjnych.

Tabela: Komputeryzacja placówek szkolnych w Gminie Wilczyce w latach 2003 - 2005

Wyszczególnienie	jednostka	2003	2004	2005
Komputery w szkole ogółem	Szt.	36	63	58
szkoły podstawowe	Szt.	20	47	29
gimnazja	Szt.	16	16	29

pracownie komputerowe				
Ogółem	izba	5	5	6
szkoły podstawowe	izba	4	4	4
gimnazja	izba	1	1	2
komputery podłączone do Internetu				
Ogółem	Szt.	26	41	39
szkoły podstawowe	Szt.	10	25	12
gimnazja	Szt.	16	16	27
udział szkół wyposażonych w komputery				
szkoły podstawowe	%	50	100	75
gimnazja	%	50	50	100
uczniowie przypadający na 1 komputer				
szkoły podstawowe	osoba	34	13	27
gimnazja	osoba	12	13	8

Gmina notuje braki w kadrze nauczycieli języków obcych. Ponadto brakuje boisk sportowych o nawierzchni sztucznej.

7.2.2. Ochrona zdrowia

Obsługę gminy w zakresie usług zdrowotnych pełni Gminny Samodzielny Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Wilczycach. W sektorze gminnej opieki zdrowotnej zatrudnionych jest trzech lekarzy etatowych. W 2005 roku udzielili oni 10 380 porad lekarskich.

Kolejny najbliższy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz Szpital Powiatowy znajduje się w Sandomierzu.

7.2.3. Pomoc społeczna

Opiekę społeczną mieszkańcom Gminy zapewnia Gminny Ośrodek Opieki Społecznej w Wilczycach. Głównymi kierunkami działalności ośrodka jest pomoc finansowa i praca socjalna na rzecz mieszkańców gminy w tym byłym pracownikom PGR – w sumie około 50 rodzin. Udziela nie tylko stałych zasiłków, ale również pomocy w przypadkach klęsk żywiołowych, które dotyczą Gminy. W ostatnich latach głównym problemem jest susza, szczególnie uciążliwa dla rolników. W 2006 roku ta forma pomocy została udzielona aż 342 osobom (ponad 37% więcej niż w 2004 roku). Od 2004r. OPS realizuje system wsparcia rodzin, świadczenia rodzinne

tj. zasiłki rodzinne z dodatkami oraz świadczeniem opieki 9 zasiłki pielęgnacyjne i świadczenia pielęgnacyjne). Od 2005r. prowadzi zaliczki alimentacyjne dla osób uprawnionych do świadczeń alimentacyjnych gdy prowadzona egzekucja świadczeń od dłużnika jest bezskuteczna oraz prowadzi postępowanie wobec dłużnika. W 2005r. OPS płaciła za pobyt 2 osób w domach pomocy społecznej.

Z zakresu realizacji zadań własnych Gminy OPS udziela zasiłków okresowych. Rośnie liczba udzielanych zasiłków z powodu bezrobocia i niepełnosprawności. Spada natomiast ilość udzielanych świadczeń z zakresu zasiłków celowych i w naturze z powodu ograniczonych środków finansowych.

Szczegółowe informacje na temat formy udzielanej pomocy oraz ilości osób objętych pomocą przedstawia tabela poniżej.

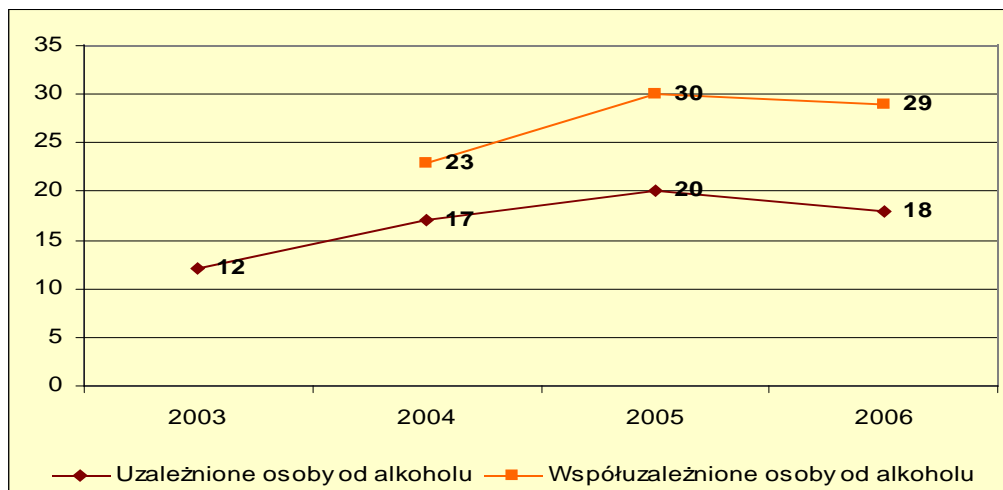
Tabela: Liczba osób korzystających z pomocy OPS w latach 2003 - 2006

Zadania zlecone gminie	Formy pomocy		2003	2004	2005	2006
		Zasiłki stałe		27	23	23
	Renty socjalne		51	-	-	-
	Pomoc z tytułu ochrony macierzystej		19	5	-	-
	Kłeski żywiłowe		-	248	-	342
Zadania własne gminy	Posiłek		350	311	638	347
	Usługi opiekuńcze		4	5	3	3
	Schronienie		-	1	1	2
	Zdarzenie losowe (pożar, powódź, zgon)		-	-	1	2
	Zasiłki okresowe	Ogółem	-	75	84	84
		W tym				
		Z powodu bezrobocia	-	58	42	59
		Z powodu długotrwałej choroby	-	10	35	12
		Z powodu niepełnosprawności	-	7	7	13
		Pomoc socjalna		103	86	96
	Zasiłki celowe i w naturze		114	117	70	65

Źródło: Dane Urzędu Gminy Wilczyce

Liczba osób dotkniętych nałogiem alkoholowym utrzymuje się w Gminie na stosunkowo niskim poziomie i oscyluje wokół 12 – 18 osób. Niepokojąca jest jednak ilość osób współzależniowanych od alkoholu, tj. rodzin osób, których dotyczy nałóg alkoholowy. Najczęściej są to dzieci, które nie mogą rozwijać się w normalnie funkcjonującej rodzinie.

Wykres: Liczba osób dotkniętych nałogiem alkoholowym w latach 2003 - 2006

Źródło: Dane Gminy Wilczyce

7.2.4. Mieszkalnictwo

Dominującym typem zabudowy mieszkaniowej w gminie Wilczyce, jest zabudowa zagrodowa, rozwijająca się równomiernie na terenie całej gminy. Najwięcej mieszkań znajduje się w rękach osób fizycznych (1 115 sztuk), a zaledwie 9 stanowi własność Gminy.

Poniższe zestawienie przedstawia ilość mieszkań ogółem na terenie Gminy.

Wyszczególnienie	Jednostka	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Mieszkania ogółem	miesz.	1 210	1 217	1 069	1 126	1 126	1 127
Izby ogółem	izba	3 739	3 777	3 864	4 007	4 007	4 014
powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem	m ²	75 249	76 480	87 547	90 587	90 587	90 754
Własność Gminy							
Mieszkania	miesz.	4	10	11	9	9	9
Izby	izba	11	23	35	28	28	28
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	269	555	555	555	555	555
Własność prywatna							
Mieszkania	miesz.	-	-	1 111	1 114	1 114	1 115
Izby	izba	-	-	3 958	3 970	3 970	3 977
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	-	-	89 782	89 922	89 922	90 089

Pozostałe							
Mieszkania	miesz.	-	-	3	3	3	3
Izby	izba	-	-	9	9	9	9
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	-	-	110	110	110	110

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Na terenie Gminy Wilczyce obserwuje się niewystarczający poziom powstających mieszkań. Na przestrzeni lat 2003 – 2005 oddano do użytku zaledwie 2 mieszkania.

Tabela: Mieszkania oddane do użytku na terenie Gminy Wilczyce w latach 2000 - 2005

Wyszczególnienie	Jednostka	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Mieszkania	miesz.	4	7	4	1	0	1
Izby	izba	22	38	20	5	0	7
Powierzchnia użytkowa	m ²	689	1.231	421	140	0	167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

7.2.5. Przestępczość

O bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Wilczyce dba Posterunek Policji w Wilczycach. Jego podstawowym zadaniem jest utrzymanie wysokiego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy ograniczenie przestępczości przeciwko mieniu oraz prewencję kryminalną celem dotarcia do jak największej liczby mieszkańców celem uświadomienia występujących zagrożeń oraz maksymalizacja ilości służb w godzinach nocnych.

Posterunek Policji realizuje swoje cele przy udziale miejscowych podmiotów takich jak Urząd Gminy w Wilczycach, Rada Gminy oraz szkoły, jednostki OSP i inne. Najpoważniejszym problemem w funkcjonowaniu posterunku są problemy natury kadrowej, ponieważ obsada etatowa posterunku nie jest dostateczna w stosunku do występujących zagrożeń i potrzeb.

Uwidacznia się tendencja spadkowa w ilości popełnianych przestępstw drogowych (wypadków drogowych), znęcania się nad rodziną, groźby karalne i uszkodzenia ciała (pobicia). Na podobnym poziomie utrzymuje się liczba kradzieży i włamań. Niepokojący jest natomiast wzrost ujawnionych faktów kierowania pojazdami w stanie nietrzeźwości. Szczegóły przedstawia tabela poniżej.

Poniższe zestawienie obrazuje kategorie wszczętych przez Posterunek Policji w Wilczycach postępowań o czyny karalne.

Tabela: Postępowania o czynności w Wilczych w 2006

Wyszczególnienie		2005	2006
kradzieże mienia		11	10
Włamania		4	8
Rozboje		-	-
Gwałty		-	-
uszkodzenia mienia			2
uszkodzenia ciała (pobicia)		5	2
groźby karalne	wyp.drog. art.178ak	1	-
znęcania nad rodziną		2	1
Niealimentacja		1	1
wypadki drogowe		6	5
kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym		14	17
Narkotykowe		4	1
Inne		10	4
Razem		69	62

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

Wykrywalność przestępstw na terenie gminy utrzymuje się na wysokim poziomie w zakresie wykrywalności ogólnej, jak w podstawowych kategoriach tj. kradzieże, włamania, rozboje, jak i w samych przestępstwach kryminalnych.

Stosunkowo wysokiej przestępczości sprzyjają takie czynniki występujące w Gminie, jak:

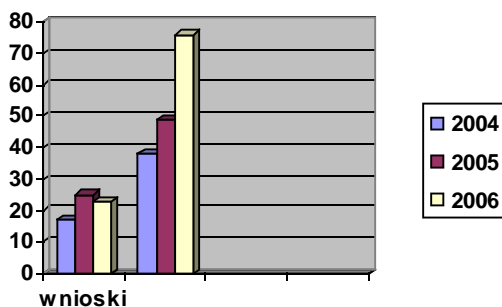
- minimalna dbałość właścicieli o mienie (w szczególności o opuszczone budynki bez dozoru),
- liczne kradzieże (związane z wysoką stopą bezrobocia),
- spożywanie alkoholu przez kierujących pojazdami,
- niezadowalający stan dróg: ich oznakowanie, brak wydzielenie ruchu kołowego od pieszego, (rowerowego), niedostateczne oświetlenie dróg, w okresie zimowym niewłaściwe utrzymanie ich (lub brak) przez służby drogowe mają wpływ na zdarzenia drogowe.

Niemniej jednak od kilku lat ilość wypadków drogowych utrzymuje się na niskim poziomie co wynika z ilości pełnionych służb na drogach oraz samym prawidłowym zachowaniu się uczestników ruchu.

Poniższe zestawienie obrazuje ilość zdarzeń drogowych na terenie Gminy Wilczyce:

W 2006 roku terenem najbardziej zagrożonym zdarzeniami drogowymi była miejscowość Łukawa przez, która przebiega droga krajowa Nr 79.

W analizowanym okresie policjanci Posterunku Policji w Wilczycach, łącznie ujawnili 99 wykroczenia. W 23 przypadkach kierowano wnioski o ukaranie na sprawców do Sądu Grodzkiego w Sandomierzu, a wobec 76 sprawców wykroczeń stosowano mandaty karne.

Z powyższego zestawienia wynika, iż w 2006 roku odnotowano większą ilość ujawnionych wykroczeń w stosunku do lat ubiegłych a w szczególności nałożonych mandatów karnych.

Ponadto odnotowano spadek ilości nie skierowanych wniosków o ukaranie wobec nie wykrycia sprawcy w stosunku do lat ubiegłych.

Odnotowano wzrost ujawnialności wykroczeń z ustawy o wychowaniu w trzeźwości – 27 w 2006 roku, Zmniejszono natomiast udział w ogólnej liczbie ujawnionych wykroczeń z przepisów dot. bezpieczeństwa na drogach: 35 co stanowi 35,35 % ogółu wszystkich wykroczeń (w 2004 r.: 27 – 40,90%, w 2005 – 40,46 %)

7.2.6. Turystyka i wypoczynek

Pomimo braku dogodnych warunków przyrodniczych na terenie gminy, bliskie sąsiedztwo historycznego Sandomierza oraz doliny Wisły stanowią znaczny potencjał dla rozwoju turystyki gmin sąsiadujących – w tym także Wilczyc.

Kolejnym atutem mogą okazać się własne zasoby dziedzictwa kulturowego a także możliwość obsługi tranzytu komunikacyjnego. Tereny gminy Wilczyce nadają się do uprawiania

turystyki pieszej, rowerowej i samochodowej. Szczególnie dolina Opatówki może być atrakcyjnym szlakiem.

W ostatnich latach w skutek wycofania się rolnictwa z trudnych do upraw miejsc wzdłuż brzegu rzeki i w bocznych wąwozach powstały enklawy dzikiej roślinności i ostoje zwierzyny, szczególnie ptaków.

Ponadto erozja spowodowała, że krajobraz tej ziemnej doliny jest ciekawy widokowo i przyrodniczo.

Przez teren Gminy przebiegają dwa piesze szlaki turystyczne:

- Szlak niebieski: Gołoszyce – Dwikozy,
- Zielony: Chańcza – Pielaszów.

Należy rozważyć możliwość dobrego oznakowania i udostępniania walorów kulturowych, aby były magnesem przyciągającym potencjalnych turystów.

Ciągi turystyczne znajdują się w południowej części Gminy, w południowej części Strefy Nr 2, tj. sołectw Radoszki, Dacharzów, Zagrody i Pęczyny.

7.3. Zidentyfikowane problemy

Wymienione problemy w ramach obszaru społecznego dotyczą wszystkich rewitalizowanych stref:

- Spadek liczby ludności na terenie Gminy,
- Emigracja młodych i wykształconych mieszkańców z Gminy do ośrodków miejskich,
- Wzrost zagrożenia patologiami społecznymi (groźba wykluczenia społecznego części społeczeństwa),
- Niewystarczający poziom opieki zdrowotnej w Gminie
- Rosnąca liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Wysoki udział osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania,
- Przejaw patologii społecznych: narkomania, alkoholizm, przemoc w rodzinie,
- Niewystarczająca liczba mieszkań oddawanych do użytkowania na przestrzeni ostatnich lat,

- Ograniczona możliwość aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego przez młodzież i osoby dorosłe,
- Brak tendencji do samoorganizowania się – przyjmowanie postawy bierności życiowej
- Niskie poczucie dobra wspólnego,
- Niewystarczający poziom szkolnictwa
- Niewystarczający poziom komputeryzacji i ograniczony dostęp do Internetu,
- Bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych.

8. Obszary problemowe oraz cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich

8.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT ma na celu wyznaczenie mocnych i słabych stron w Gminie Wilczyce.

Mocne strony

1. Zabytki historyczne
2. Położenie geograficzne gminy
3. Czyste środowisko przyrodnicze
4. Bogate zasoby intelektualne mieszkańców gminy
5. Bogate tradycje kulturowe
6. Istniejący program gospodarki odpadami,

Słabe strony

1. Brak programu ochrony środowiska dla Gminy Wilczyce,
2. Brak programu kanalizacji sanitarnej gminy,
3. Niezadowalający stan infrastruktury technicznej,
4. Słaba kondycja zakładów pracy,
5. Słaba promocja gminy,
6. Brak liderów lokalnych - kryzys autorytetów,

7. Apatia społeczna, brak wiary w sukces (efekt rosnącego bezrobocia)

Tabela: Analiza SWOT w zakresie rozwoju przestrzennego i gospodarczego obszarów wiejskich

Mocne strony/Potencjał	Słabe strony/Problemy
<ul style="list-style-type: none"> – dobre warunki glebowe i klimatyczne oraz znaczący potencjał produkcji rolnej i ogrodniczej w Gminie i powiecie sandomierskim – znaczący w skali kraju potencjał produkcji sadowniczej – grunty rolne nie zanieczyszczone nawozami, pestycydami, metalami ciężkimi i innymi zanieczyszczeniami przemysłowymi, – bardzo korzystny agroklimat 	<ul style="list-style-type: none"> – rozdrobnienie gospodarstw rolnych i słaba ich kondycja ekonomiczna, – niewystarczająco rozwinięta samoorganizacja producentów rolnych, – niska opłacalność produkcji rolniczej i trudności w zbyciu, – brak promocji żywności produkowanej w Gminie – niewystarczający poziom infrastruktury społecznej (oświata, ochrona zdrowia, ośrodki sportu i kultury) – Rozproszony charakter oraz zły stan zabudowy w Gminie – Pogarszający się stan infrastruktury drogowej oraz wyeksploatowana infrastruktura komunikacyjna – Niewystarczające wykorzystanie potencjału związanego ze stanowiskami archeologicznymi rozszanymi na terenie całej Gminy –
Szanse	Zagrożenia

<ul style="list-style-type: none">– możliwości rozwoju przetwórstwa płodów rolnych, zwłaszcza sadownictwa i ogrodnictwa– korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego – moda na zdrową żywność– możliwość rozwoju obszarów wiejskich uwarunkowane położeniem wsi względem sieci komunikacyjnej oraz dostępności do nowoczesnych systemów łączności,– rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich,– upowszechnienie technologii informatycznych,– rozwój instytucji rynku rolnego.	<ul style="list-style-type: none">– brak rozwiązań w zakresie wspierania rozwoju i kształcenia zawodowego mieszkańców wsi,– niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna na wsi – niedoinwestowane obszary– wiejskie nieatrakcyjne dla potencjalnych inwestorów,– obniżający się standard życia mieszkańców wsi w porównaniu do przeciętnego standardu życia,– zaostrzenie przepisów handlu ze Wschodem
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Tabela: Analiza SWOT w zakresie obszaru społecznego

Mocne strony/Potencjał	Słabe strony/Problemy
-------------------------------	------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> – Istnieje baza lokalowa do rozwoju życia kulturalnego (budynki szkół, remizy strażackie, biblioteki) – Potencjał ludzki (intelektualny) w Gminie – Bogate zasoby intelektualne mieszkańców gminy – Bogate tradycje kulturowe 	<ul style="list-style-type: none"> – Spadek liczby ludności w Gminie – Ograniczony zakres świadczenia usług medycznych – Brak Gminnego Ośrodka Kultury, stąd na realizację zadań z zakresu rozwoju kultury przeznaczane są niskie środki – Ograniczona możliwość aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego przez młodzież i osoby dorosłe – Niewystarczający poziom komputeryzacji i ograniczony dostęp do Internetu, – Bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Możliwość pozyskania bezzwrotnych środków z funduszy strukturalnych na miękkie działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej i działania z zakresu kultury 	<ul style="list-style-type: none"> – Emigracja młodych i wykształconych mieszkańców z Gminy do ośrodków miejskich, – Przejawy patologii społecznych: narkomania, alkoholizm, przemoc w rodzinie – Brak tendencji do samoorganizowania się – przyjmowanie postawy bierności życiowej

8.1. Identyfikacja problemów na głównych obszarach działania

Na podstawie diagnozy przestrzenno - społeczno – gospodarczej obszarów wiejskich w Gminie Wilczyce zidentyfikowano następujące problemy:

1. Obszar infrastrukturalny (przestrzenno – środowiskowy)

- Rozproszony charakter oraz zły stan zabudowy w Gminie
- Pogarszający się stan infrastruktury drogowej oraz wyeksploatowana infrastruktura komunikacyjna,
- Niewystarczający poziom infrastruktury technicznej.

Problemy charakterystyczne dla poszczególnych Stref:

Strefa Nr 1

- Duży stopień degradacji estetycznej i technicznej ośrodka gminnego,
- Niski poziom atrakcyjności przestrzeni publicznej dla potrzeb mieszkańców i turystów.

Strefa Nr 2

- Brak zagospodarowania terenów przyrodniczych atrakcyjnych turystycznie,
- Brak zagospodarowania turystycznego stanowisk archeologicznych

Strefa Nr 3

- Duży stopień degradacji estetycznej niektórych obszarów rolniczych,
- Niezagospodarowane tereny nieużytków

2. Obszar wsparcia gospodarki lokalnej

- Dominacja rolnictwa w gospodarce lokalnej,
- Niski udział innych form działalności gospodarczej,
- Niewystarczający poziom i jakość usług oferowanych na terenie Gminy,
- Problemy z pozyskiwaniem inwestorów zewnętrznych i tworzeniem nowych miejsc pracy

3. Obszar społeczny:

Wymienione problemy w ramach obszaru społecznego dotyczą wszystkich rewitalizowanych stref

- Spadek liczby ludności na terenie Gminy, starzenie się społeczeństwa,

- Emigracja młodych i wykształconych mieszkańców z Gminy do ośrodków miejskich,
- Wzrost zagrożenia patologiami społecznymi (groźba wykluczenia społecznego części społeczeństwa) i bezrobociem,
- Rosnąca liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Wysoki udział osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania,
- Przejaw patologii społecznych: alkoholizm, przemoc w rodzinie,
- Ograniczona możliwość aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego przez młodzież i osoby dorosłe,
- Brak tendencji do samoorganizowania się – przyjmowanie postawy bierności życiowej
- Niskie poczucie dobra wspólnego,
- Niewystarczający poziom komputeryzacji i ograniczony dostęp do Internetu,
- Bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych,

8.3. Cele i kierunki działania

Działania władz samorządowych w kolejnych latach będą miały na celu polepszenie jakości życia lokalnej społeczności.

Dlatego też nadrzędnym celem Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce jest:

„pobudzenie rozwoju społeczno – gospodarczego rewitalizowanych obszarów”.

Analiza stanu obecnego ukazała, że najważniejszym zadaniem stojącym przed samorządem przez następne lata jest zapewnienie na całym obszarze gminy dostępu do podstawowych sieci infrastruktury technicznej. Zagadnienie to wydaje się być kluczowe dla poziomu życia mieszkańców na początku XXI wieku.

Program Rewitalizacji proponuje przeprowadzanie zadań w następujących obszarach problemowych:

1. Obszar przestrzenno - infrastrukturalny (środowiskowy)

W ramach tego obszaru najważniejsze wydają się działania na rzecz przekształcenia przestrzennego w zakresie zabudowy i mieszkalnictwa, mające na celu poprawę estetyki obszarów zabudowanych, zwiększenie możliwości rozwojowych budownictwa w Gminie, a tym samym zmiany w strukturze zamieszkania na terenie gminy. W zakresie tym należy ograniczyć procesy utrwalania istniejącej zabudowy rozproszonej z uwagi na konieczność zmniejszania zagrożeń środowiska i usprawnianie działań porządkowych oraz wprowadzić ograniczenia w wyznaczaniu nowych terenów zabudowy na obszarach węzłów ekologicznych dolin rzecznych i gruntach rolnych o wysokich klasach bonitacji.

Kluczowe wydają się także zadania z zakresu rozwoju infrastruktury. Gmina położona jest na terenie pozbawionym dostępu do znaczących zasobów wód podziemnych i zmuszona jest do korzystania z ujęć wody, znajdujących się w sąsiednich gminach: Lipniku, Dwikozach oraz Wojciechowicach. Zakłada się również budowę systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, który w chwili obecnej jest ubogi i ogranicza się do lokalnie występujących fragmentów sieci kanalizacyjnej obsługującej budownictwo usługowe i tereny przedsiębiorczości. Na terenie Gminy należy wybudować kilku niewielkich oczyszczalni ścieków oraz indywidualne oczyszczalnie przyzagrodowe dla rozwiązania problemu usuwania ścieków bytowo – gospodarczych.

Przekształcenia przestrzenne w zakresie transportu będą polegać na zwiększeniu poziomu bezpieczeństwa ruchu, zwiększeniu dostępności do wszystkich rejonów gminy oraz minimalizowania czasu podróży, zapewnienie wystarczającej przepustowości układu na trasach mających największe obciążenie. Działania te będą miały na celu zmniejszenie uciążliwości związanych z transportem dla mieszkańców oraz ochrona środowiska.

Gmina zamierza także systematycznie poprawiać stan środowiska naturalnego. W tym celu planuje się wykonanie waloryzacji przyrodniczej terenu gminy, zorganizowanie uporządkowanej gospodarki odpadami, zlikwidowanie tzw. „dzikich wysypisk”, rozlokowanych na całym obszarze gminy oraz egzekwowanie zakaz składowania odpadów w dowolnych miejscach. Ważnym aspektem jest także zorganizowanie punktów skupu surowców wtórnych oraz selektywnego składowania odpadów, w celu maksymalnego odzysku surowców wtórnych oraz uwzględnienie w realizacji przedsięwzięć inwestycji komunalnych zagadnień ekorozwoju, zwłaszcza przy rozbudowie sieci kanalizacji sanitarnej oraz wyboru optymalnej koncepcji

dotyczącej oczyszczalni ścieków oraz wsparcia budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. W celu uświadamiania społeczności potrzeby ochrony środowiska przyrodniczego powinno się zorganizować program edukacji ekologicznej, w szczególności dla dzieci i młodzieży oraz osób zainteresowanych prowadzeniem rolnictwa ekologicznego oraz działalności agroturystycznej.

2. Obszar wsparcia lokalnej gospodarki

Gmina Wilczyce jest gminą typowo rolniczą, w której dominującym rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej jest rolnictwo. Zadania mające na celu wsparcie rozwoju rolnictwa będą polegać głównie na tworzeniu warunków sprzyjających wzrostowi konkurencyjności gospodarstw rolnych, organizacji lokalnego rynku dystrybucji produktów rolnych poprzez wykonywanie analiz możliwości produkcyjnych i przechowalniczych, identyfikację możliwych źródeł zbytu produktów rolnych (np. w Sandomierzu, Kielcach, Opatowie, Ostrowcu Św. oraz na rynkach i placach hurtowych,) zawieranie umów producent – przetwórca. W ramach wsparcia planuje się również wdrażanie i upowszechnianie intensywnego rolnictwa poprzez wprowadzanie nowych gatunków uprawowych i hodowlanych, upowszechnianie racjonalnych zasad stosowania nawozów mineralnych oraz stosowania i przechowywania nawozów organicznych oraz racjonalizowanie stosowania pestycydów poprzez atestację i modernizację opryskiwaczy oraz popularyzowanie biologicznych metod zwalczania szkodników i chorób, jak również właściwej agrotechniki ograniczającej zachwaszczanie pól.

Niniejszy dokument zakłada również rozwój działalności pozarolniczej, poprzez tworzenie warunków do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w celu zwiększenia dostępności do usług w Gminie.

W obszarze tym zakłada się również wsparcie rozwoju turystyki oraz promocję walorów gminy. Działania z tego obszaru sprowadzają się głównie do ochrony dziedzictwa kulturowego obejmującego: rozpropagowanie walorów gminy oraz wyeksponowanie wartościowych obiektów zabytkowych i muzealnych, tradycyjnych wartości historycznych, ochronę dziedzictwa kulturowego i regionalnego, a także elementów tradycji, dbałość o Zabytki kultury materialnej i zorganizowanie ciekawych tras turystycznych szlakiem stanowisk archeologicznych i atrakcji przyrodniczych w Gminie.

3. Obszar społeczny

Słaba kondycja ekonomiczna terenów wiejskich, powoduje że poprawa warunków życia mieszkańców powinna być jednym z głównych priorytetów w planach rozwojowych gminy. Działalność w tym zakresie będzie polegać na rozwinięciu sieci placówek służby zdrowia (należy dążyć do zmian w proporcjach: liczba mieszkańców/lekarze), rozwinięciu sieci placówek oświaty – w tym należy zwrócić szczególną uwagę na brak na terenie gminy przedszkoli i żłobków poprzez modernizacja i unowocześnienie infrastruktury szkolnej oraz uzupełnienia w sferze kultury poprzez organizację Gminnego Ośrodka Kultury oraz Sportu i Rekreacji. Gmina będzie także wspierać działalność organizacji społecznych i poszerzać ofertę sposobów spędzania wolnego czasu przez mieszkańców.

Uszczegółowieniem celu głównego jest wyznaczenie celów szczegółowych, ujętych w wyznaczonych obszarach problemowych.

Tabela poniżej przedstawia cele szczegółowe Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013 dla każdego obszaru problemowego.

1. Obszar przestrzenno - infrastrukturalny (środowiskowy)	2. Obszar wsparcia lokalnej gospodarki	3. Obszar społeczny – aktywizacja środowiska lokalnego
1.1. Poprawa estetyki obszarów zabudowanych poprzez określenie w miejscowych planach zasad architektoniczno – budowlanych, 1.2. Budowa systemu kanalizacji sanitarnej, 1.3. Remont, przebudowa i budowa dróg oraz chodników na terenie gminy, 1.4. Uporządkowanie gospodarki odpadami, 1.5. Poprawa stanu środowiska naturalnego.	2.1. Podniesienie potencjału produkcyjnego i efektywności rolnictwa 2.2. Wsparcie rozwoju MŚP, współpraca i ograniczenie bezrobocia w Gminie, 2.3. Opracowanie kompleksowego programu promocji gospodarczej Gminy, 2.4. Uzbrajanie terenów przeznaczonych pod inwestycje, 2.5. Wsparcie rozwoju turystyki.	3.1. Modernizacja i uzupełnienie bazy oświatowej, 3.2. Budowa obiektów sportowych na terenie gminy, 3.3. Rozbudowa bazy i wzbogacenie oferty kulturalnej, 3.4. Rozwinięcie sieci placówek służby zdrowia w Gminie, 3.5. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, 3.6. Wspieranie działalności organizacji społecznych i poszerzanie oferty sposobów spędzania wolnego czasu.

Niniejszy dokument przedstawia głównie przedsięwzięcia infrastrukturalne, które w najbardziej wymierny sposób przyczyniają się do odnowienia sytuacji na rewitalizowanych terenach.

9. Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w latach 2007 – 2013

Kryteria wyboru projektów/zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji w ramach Lokalnego Planu Rewitalizacji

Aby szczegółowo wyznaczyć priorytety przy wyborze projektów kierowano się następującymi kryteriami przedstawionymi w tabeli poniżej.

Lp.	Kryterium
1.	Zgodność z zapisami dokumentów planistycznych
2.	Stopień akceptacji społecznej
3.	Wpływ rezultatów działania na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszaru
4.	Wpływ rezultatów działania na wzrost atrakcyjności społecznej obszaru
5.	Wpływ rezultatów działania na podniesienie bezpieczeństwa na rewitalizowanym obszarze
6.	Możliwość pozyskania współfinansowania ze źródeł zewnętrznych

Podczas prac nad niniejszym Programem Rewitalizacji zdefiniowano cele główne oraz szczegółowe rewitalizacji. W celach tych lokują się poszczególne zadania inwestycyjne, tworząc tym samym strukturę przynależności poszczególnych celów i zadań. Dla każdego celu głównego przedstawiono cele szczegółowe i zadania inwestycyjne prowadzące do realizacji celów szczegółowych, a w konsekwencji celu głównego.

Tworząc poniższą strukturę celów i zadań kierowano się głównie identyfikacją problemów przedstawionych w poprzednich rozdziałach niniejszego opracowania.

Poniżej przedstawiono listę zadań inwestycyjnych przyporządkowanych do poszczególnych zidentyfikowanych obszarów problemowych. Są to zadania wynikające z Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Wilczyce na lata 2007 – 2013.

1. Obszar przestrzenno - infrastrukturalny

Cel 1.2. Rozbudowa infrastruktury wodno - ściekowej

1.2.1. Budowa oczyszczalni ścieków dla całej gminy w miejscowości Wilczyce z siecią kanalizacyjną lub budowa sieci kanalizacyjnej z przepompowniami ścieków dla całej gminy i odprowadzanie ich do oczyszczalni w Sandomierzu,

Cel 1.3. Remont, przebudowa i budowa dróg oraz chodników na terenie gminy

1.3.1. Odbudowa, przebudowa i remont dróg gminnych w Gminie Wilczyce,

1.3.2. Przebudowa dróg wewnętrznych nie zaliczonych do żadnej kategorii dróg, w tym drogi dojazdowe do gruntów rolnych,

Cel 1.4. Uporządkowanie gospodarki odpadami

1.4.1. Rekultywacja składowiska odpadów w miejscowości Bugaj

Cel 1.5. Poprawa stanu środowiska naturalnego

1.5.1. Budowa oczyszczalni zagrodowych (przydomowych)

1.5.2. Usuwanie azbestu z dachów budynków prywatnych i użyteczności publicznej

2. Obszar wsparcia lokalnej gospodarki:

Cel 2.5. Wsparcie rozwoju turystyki.

2.5.1. Odtworzenie zagrody zabytkowej sprzed 16 tyś. lat w miejscowości Wilczyce

2.5.2. Budowa ciągów turystycznych (ścieżek rowerowych w miejscowości: Wysiadłów, Radoszki,

3. Obszar społeczny – aktywizacja środowiska lokalnego:

Cel 3.1. Modernizacja i uzupełnienie bazy oświatowej

3.1.1. Przebudowa i wyposażanie budynków użyteczności publicznej np. szkół dla poruszania się i korzystania przez osoby niepełnosprawne,

3.1.2. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej tj. Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Wilczycach,

Cel 3.2. Budowa obiektów sportowych na terenie gminy

3.2.1. Budowa boisk sportowych pokrytych sztuczną nawierzchnią przy budynkach szkół.

Cel 3.3. Rozbudowa bazy i wzbogacenie oferty kulturalnej:

3.3.1. Tworzenie gminnych ośrodków kultury w istniejących (do adaptacji) budynkach ochotniczych straży pożarnych w miejscowości: Radoszki Wysiadłów, Łukawa, Wilczyce, Pęczyny, Daromin, Przewody, Pielaszów

Te same zadania inwestycyjne zostały ujęte również w formie tabelarycznej. Planowane inwestycje podzielono tym razem ze względu na strefy wyznaczone do rewitalizacji wyznaczone w niniejszym opracowaniu. Tabela ta zawiera również lata realizacji oraz źródła finansowania inwestycji. Należy zaznaczyć, iż Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce jest dokumentem otwartym, zatem władze Gminy mogą w każdym czasie uzupełniać listę inwestycji przewidzianych do realizacji na swoim terenie.

Tabela: Lista inwestycji przewidzianych do realizacji w Gminie Wilczyce w podziale na wyznaczone strefy rewitalizacji

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Wilczycach

Lp.	Cały obszar Gminy Wilczyce
1	Tworzenie gminnych ośrodków kultury w istniejących (do adaptacji) budynkach ochotniczych straży pożarnych w miejscowości: Radoszki Wysiadłów, Łukawa, Wilczyce, Pęczyny, Daromin, Przewody, Pielaszów
2	Usuwanie azbestu z dachów budynków prywatnych i użyteczności publicznej
3	Przebudowa i wyposażanie budynków użyteczności publicznej np. szkół dla poruszania się i korzystania przez osoby niepełnosprawne
4	Przebudowa dróg wewnętrznych nie zaliczonych do żadnej kategorii dróg, w tym drogi dojazdowe do gruntów rolnych.
5	Odbudowa, przebudowa i remont dróg gminnych w Gminie Wilczyce
6	Współfinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni przyzagrodowych z gminnego funduszu ochrony środowiska.
7	Budowa boisk sportowych pokrytych sztuczną nawierzchnią przy budynkach szkół
Lp.	Obszar Nr 1
1	Odtworzenie zagrody sprzed 16 tys. lat w miejscowości Wilczyce
2	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej tj. Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Wilczycach
3	Budowa oczyszczalni ścieków dla całej gminy w miejscowości Wilczyce z siecią kanalizacyjną lub budowa sieci kanalizacyjnej z przepompowniami ścieków dla całej gminy i odprowadzanie ich do oczyszczalni w Sandomierzu
Lp.	Obszar Nr 2
1	Budowa ciągów turystycznych (ścieżek rowerowych) w miejscowości: Wysiadłów i Radoszki.
Lp.	Obszar Nr 3
1	Rekultywacja nieczynnego składowiska odpadów w miejscowości Bugaj.

Przyjmuje się trzy rodzaje wskaźników, służących monitorowaniu realizacji Lokalnego Planu Rewitalizacji:

1. wskaźniki produktu,
2. wskaźniki rezultatu,
3. wskaźniki oddziaływania.

Wskaźniki produktu

Konkretne przedsięwzięcia przeprowadzone w ramach danego projektu – wszystkie produkty materialne i usługi, otrzymane w trakcie realizacji projektu ze środków finansowych przeznaczonych na ten projekt.

Wskaźniki rezultatu

Bezpośrednie, natychmiastowe efekty realizacji projektu - zmiany, jakie nastąpiły u bezpośrednich beneficjentów pomocy w wyniku wdrożenia projektu.

Wskaźniki oddziaływania

Długofalowe konsekwencje realizacji projektu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów oraz osób i organizacji pozostających poza bezpośrednim oddziaływaniem projektu.

Przyjęto następujące wskaźniki osiągnięć służące monitorowaniu projektów inwestycyjnych na terenie Gminy Wilczyce:

Wskaźniki rezultatu

1	Długość wybudowanych i zmodernizowanych ulic (km)
.	
2	Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych renowacji/remontowi (szt.)
.	
3	Liczba budynków poddanych termomodernizacji (szt.)
.	
4	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu lokalnej infrastruktury turystycznej (szt.)
.	
5	Długość przebudowanych i wybudowanych sieci wodociągowych (km)
.	
6	Długość przebudowanych i wybudowanych sieci kanalizacji sanitarnej (km)
.	
7	Długość przebudowanych i wybudowanych sieci kanalizacji deszczowej (km)
.	
8	Liczba wyremontowanych obiektów zabytkowych (szt.)
.	
9	Ilość budynków przebudowanych na cele społeczne (szt.)
.	
10	Długość wyremontowanych przebudowanych chodników (km)
.	

Wskaźniki oddziaływania

1.	Liczba nowych lub utrzymanych miejsc pracy (stałych, czasowych) na zrewitalizowanym obszarze w ciągu 2 lat po zakończeniu projektu
2.	Liczba MSP powstałych na zrewitalizowanym obszarze w ciągu 2 lat po zakończeniu projektu
3.	Liczba powstałych jednostek zajmujących się działalnością kulturalną, edukacyjną, turystyczną, rekreacyjną, sportową na zrewitalizowanym obszarze w ciągu 2 lat po zakończeniu projektu
4.	Liczba imprez odbywających się w odnowionych obiektach w okresie 1-2 lat po zakończeniu projektu, wraz z liczbą uczestników
5.	Dochody wygenerowane przez odnowione obiekty w okresie 1-2 lat po zakończeniu projektu
6.	Wartość dodana generowana przez lokalną działalność gospodarczą w okresie 1-3 lat po zakończeniu projektu (%)
7.	Wzrost ceny gruntów i nieruchomości jako miernik wzrostu atrakcyjności terenów
8.	Procent mieszkańców mieszkających na wspieranym obszarze wyrażających chęć pozostania tam przez następne 5 lat

Projekty rewitalizacji obszarów wiejskich w Gminie Wilczyce są działaniami kompleksowymi i przyczyniają się do tworzenia nowych lub utrzymania stałych miejsc pracy, zwłaszcza do tworzenia nowych miejsc pracy dla osób długotrwale bezrobotnych zamieszkałych na terenach zrewitalizowanych.

Mimo iż w ramach niniejszego dokumentu planuje się przeprowadzenie działań typowo inwestycyjnych, zakłada się, iż będą one uzupełniane działaniami społeczno-gospodarczymi, realizowanymi na obszarze lokalizacji danego projektu, na rzecz walki z patologiami społecznymi i bezrobociem, przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, podniesienia kwalifikacji mieszkańców ww. terenów, szkoleń i wsparcia dla rozwoju MSP.

11. System wdrażania

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce będzie realizowany w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Gmina, korzystając z funduszy strukturalnych, jest zobowiązana przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych, które zostały określone w Rozporządzeniu z dnia 21 czerwca 1999 r. Nr

1260/1999, wprowadzającym ogólne przepisy odnośnie funduszy strukturalnych oraz rozporządzeniach odnoszących się do poszczególnych funduszy strukturalnych.

W celu wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce w drodze zarządzenia powołuje:

- Komitet Monitorujący,
- Pełnomocnika ds. rewitalizacji.

Realizacja Lokalnego Planu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich dla Gminy Wilczyce prowadzić powinna do tzw. „efektu dźwigni”, gdzie inwestycjom publicznym towarzyszy wzrost inwestycji prywatnych prowadzący do ożywienia społeczno-gospodarczego.

Istotnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji jest zaangażowanie jak największej liczby podmiotów uczestniczących w tym procesie. Dla powodzenia przedsięwzięcia ważne jest, aby aktywnie występowały w nim nie tylko podmioty publiczne (Urząd Gminy i jednostki organizacyjne Gminy), ale także jak najliczniej podmioty społeczne (stowarzyszenia, komitety, związki) zrzeszające mieszkańców oraz przedsiębiorcy prywatni. Ci pierwsi oprócz znajomości zagadnień związanych z lokalnymi problemami społecznymi wnoszą doświadczenie w pracy na rzecz obszarów zdegradowanych społecznie. Inwestorzy prywatni służyć mogą doświadczeniem w zarządzaniu inwestycją oraz wносить nowe technologie.

Poszczególne projekty będą wdrażane w oparciu o zasady wydatkowania środków według źródeł ich pochodzenia (krajowych i unijnych).

12. Sposoby monitorowania, ewaluacji, aktualizacji i komunikacji społecznej

Kluczowe znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji Programu posiada Wójt Gminy Wilczyce. Dodatkowo w monitorowaniu uczestniczył będzie Komitet Monitorujący do spraw rewitalizacji. Główną ich rolą będzie monitorowanie przebiegu realizacji zadań zawartych w Programie oraz ewentualne interweniowanie w przypadku stwierdzenia opóźnień lub nieuzasadnionej rezygnacji z realizacji zadania i w razie potrzeby aktualizowanie Programu w zakresie dostosowania go do zmieniających się uwarunkowań.

Ewaluacja jest pojęciem bardzo szerokim i w sposób ogólny można przeprowadzić ewaluację prawie wszystkiego. W praktyce jednak możemy stwierdzić, że termin ten stosowany jest zwłaszcza w odniesieniu do działań sektora publicznego na jednym lub kilku z następujących poziomów:

- **projekt** – pojedyncze, niepodzielne działanie, mające określony harmonogram i określoną alokację budżetową.

przykłady: projekt poprawy systemu irygacyjnego w określonym regionie lub kraju rozwijającym się;

szkolenie skierowane do określonej grupy bezrobotnych w danym regionie państwa członkowskiego.

- **plan** – zestaw uporządkowanych, ale często zróżnicowanych działań (Plan może obejmować kilka różnych projektów, działań lub procesów) zorientowanych na osiągnięcie szczegółowych celów. Plany również mają zazwyczaj określony harmonogram i budżet.
- **polityka** – zestaw działań, które mogą być różnego rodzaju i skierowane do różnych bezpośrednich beneficjentów, ale które zorientowane są na osiągnięcie wspólnych celów ogólnych. W przeciwieństwie do projektów i Planów, polityki zazwyczaj nie są ograniczone określonym harmonogramem ani budżetem.

Ustalanie systemu wskaźników

Do monitorowania, oceny realizacji programu jego aktualizacji służyć będzie system współpracy pomiędzy podmiotami Planu oraz osiągnięte wskaźniki produktów, rezultatów i oddziaływania.

Wskaźniki monitorowania

Obowiązkiem instytucji odpowiedzialnej za zadanie monitorowania, czyli władz zarządzających, jest określenie, na podstawie istniejących priorytetów i zdolności, struktury systemu monitorowania i takiego **poziomu szczegółowości**, który zapewni przeprowadzanie monitorowania zgodnego z potrzebami różnych grup użytkowników (w tym Komisji Europejskiej).

O ile monitorowanie realizacji Programu pod względem finansowym nie budzi zastrzeżeń, monitorowanie wyników rzeczowych, rezultatów i wpływu potrzebuje dalszego doskonalenia.

Należy zapewnić regularne monitorowanie postępów rzeczowych i finansowych podejmowanych działań i, o ile to możliwe, również rezultatów. Pomimo że środki administracyjne i zarządcze stanowią ważnych czynnik, również rezultaty powinny być monitorowane, przynajmniej dla najbardziej istotnych dla Planu działań.

Ocena szczegółowego wpływu (w kategoriach celów szczegółowych) może się rozpocząć dopiero, gdy system monitorowania dostarczy **odpowiednich informacji** na temat postępów w realizacji oraz odpowiadających im rezultatów (efekty natychmiastowe oraz pośrednie wobec zatrudnienia, bezpośrednie zatrudnienie uczestników po zakończeniu szkolenia).

Działanie systemu monitorowania powinno wyrażać to stopniowe podejście, biorąc pod uwagę zarówno specyficzne okoliczności i potrzeby, jak również poziom zasobów dostępnych do podjęcia tych działań.

Użycie wskaźników do ewaluacji

Zadanie ewaluacji każdego Planu może być podzielone na trzy etapy: ewaluację ex-ante, w połowie okresu i ex post. Na każdym z tych etapów ewaluacja musi odnieść się do specyficznych zagadnień związanych z wykonywaniem Planu. Wskaźniki stanowią więc główne źródło informacji, na których opiera się ewaluacja, ale jednocześnie same są przedmiotem specyficznej oceny na różnych etapach.

Ewaluacja ex-ante powinna odnosić się do następujących elementów:

- Powiązania i spójności pomiędzy celami ogólnymi, celami szczegółowymi i działaniami, które powinny być zawarte w uzupełniającym dokumencie Planowym;
- Istnienia i odpowiedniości wskaźników wyników, rezultatów i wpływu na każdym poziomie pomocy;
- Wiarygodności poziomu kwantyfikacji celów.

Przeprowadzający ewaluację powinni odgrywać aktywną rolę w podnoszeniu jakości systemu wskaźników.

Ewaluacja w połowie okresu powinna badać stopień osiągniętej skuteczności na podstawie wskaźników zebranych w toku monitorowania oraz ocenić jakość i odpowiedniość tych wskaźników.

Ewaluacja ex post pozwala, na podstawie końcowych danych uzyskanych poprzez monitorowanie, na porównanie celów oczekiwanych z celami rzeczywiście osiągniętymi (włącznie z wpływem).

Wybrane wskaźniki dla różnych typów infrastruktury

	Tereny przemysłowe	Droga z A do B	Rewaloryzacja zdegradowanych terenów wiejskich
Wkład	Koszt zagospodarowania	Koszt budowy	Koszt projektu
Wynik	Powierzchnia zagospodarowana	Długość zbudowanej drogi	Obszar zrewaloryzowany
Rezultat	Atrakcyjność terenu w porównaniu z terenami sąsiadującymi	Wzrost dostępności (ESS)	Zmiana liczby lub profilu społeczno-zawodowego mieszkańców w promieniu 1 km
Wpływ	Powierzchnia nabyta przez przedsiębiorstwa po upływie 1 roku Wzrost zatrudnienia w uczestniczących przedsiębiorstwach	Liczba pojazdów korzystających z drogi po upływie 1 roku Procent przedsiębiorstw z regionu, które są zadowolone z dostępności (kontekst)	Procent mieszkańców miasta chętnych do pozostania w nim (kontekst)

Sposoby ewaluacji i komunikacji społecznej

Zasadniczym celem komunikacji społecznej jest uzyskanie partycypacji społeczności lokalnej w procesie rewitalizacji, jej aktywnego udziału w planowaniu, decyzjach oraz odpowiedzialności i finansowaniu.

Informowanie ma wyjaśnić mieszkańcom korzyści płynące z procesu rewitalizacji, w zamian za ewentualne, tymczasowe zakłócenie normalnego rytmu życia i określony wysiłek, także finansowy.

Komunikacja społeczna ma zapewnić:

- dostęp do informacji na temat celów i problemów rewitalizacji,
- pobudzić ich do wyrażania własnych opinii,

- nawiązać porozumienie pomiędzy partnerami procesu rewitalizacji, a zespołem zadaniowym.

W związku z powyższym, zarządzający Programem zapewni:

- powszechny dostęp do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach funduszy strukturalnych dla wszystkich zainteresowanych na terenie gminy,
- czytelną informację o kryteriach oceny i wyboru projektów oraz obowiązujących w tym zakresie procedurach,
- bieżące informowanie opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na poziomie Gminy,
- współpracą z instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie i realizowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych, poprzez wymianę informacji i wspólne przedsięwzięcia,
- inicjowanie dodatkowych działań promocyjnych o zasięgu lokalnym,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii, takich jak Internet, poczta elektroniczna, elektroniczna archiwizacja dokumentów, w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Instytucja Zarządzająca współpracuje z Wójtem, Zastępcą Wójta, Sekretarzem i Skarbnikiem, których główną rolą będzie monitorowanie i ewaluacja przebiegu realizacji zadań zawartych w Programie. W celu najbardziej efektywnego przeprowadzania obiektywnego procesu ewaluacji Instytucja Zarządzająca każdorazowo wybierać będzie najbardziej skuteczne narzędzie oceny.

13. Efekty Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich

Realizacja Programu Rewitalizacji przyczyni się do zintegrowanego rozwoju przestrzenno - społeczno – gospodarczego Gminy Wilczyce, zwiększając tym samym jego konkurencyjność.

W ramach poszczególnych zidentyfikowanych obszarów problemowych zakłada się osiągnięcie następujących pozytywnych efektów:

1. Obszar przestrzenno – infrastrukturalny

Ochrona środowiska

- Skuteczna ochrona walorów przyrodniczych Gminy, prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- Zahamowanie oddrzewienia krajobrazu, zwiększenie zadrzewień, zakrzewień oraz skupień roślinności o różnych funkcjach,
- Ochrona gleb klas bonitacyjnych I – III przed nieuzasadnionym zagospodarowaniem na cele nierolne,
- Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Osadnictwo i ład przestrzenny:

- dostosowanie profilu osadnictwa do głównych funkcji obszarów oraz eliminacja chaosu przestrzennego powstającego na skutek kształtującego się mieszkalnictwa i drobnej przedsiębiorczości,
- zagospodarowanie przestrzenne centrum ośrodka gminnego (jakim jest sołectwo Wilczyce),
- zahamowanie i likwidacja trendów prowadzących do zagrożeń ładu przestrzennego i degradacji środowiska przyrodniczego poprzez: kompleksowe opracowywanie planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów funkcjonalnych charakterystycznych dla całej Gminy oraz zapobieganie nadmiernemu i nieuzasadnionemu rozpraszaniu zabudowy z jednoczesną rewitalizacją wartościowych i cennych kulturowo jej elementów,

Infrastruktura techniczna

- poprawa dostępności do usług telekomunikacyjnych w tym do usług teleinformatycznych (zwłaszcza w ośrodku gminnym), drogą prowadzenia do gminy infrastruktury światłowodowej,

- modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w energię elektryczną w aspekcie zrównoważonego rozwoju gminy oraz pokrycia bieżących i perspektywicznych potrzeb rolnictwa i odbiorców komunalnych
- zapewnienie dostępności do sieci gazowej i kanalizacyjnej – docelowo wszystkich obszarów zabudowy skupionej,
- budowa zbiorników wodnych: Wilczyce – Błotna na Ciekcu od Lisowa o pow. 1,50 ha, Wilczyce – Łukawa o pow. 2,0 ha na Źródłach, Wilczyce – Kolonia o pow. 6,00 ha na sieci rowów, Wilczyce – Gorzelnia o pow. 150 ha na Ciekcu bez nazwy oraz dwa zbiorniki Wilczyce – Daromin o pow. 3,50 ha i 2,50 ha na Ciekcu bez nazwy oraz zgodnie z programem małej retencji,

Dziedzictwo kulturowe:

- pogłębianie rozpoznania dziedzictwa kulturowego regionu, w tym pogłębianie wiedzy na temat historycznego osadnictwa, układów ruralistycznych, zakresu zachowania tradycyjnej zabudowy, wartościowych elementów małej architektury (kapliczki, krzyże, figury) i stanowisk archeologicznych,
- racjonalne i zgodne z wymogami konserwatorskimi zagospodarowanie, użytkowanie, oraz udostępnianie obiektów i zespołów zabytkowych,
- uporządkowanie i rewaloryzacja zabytkowych cmentarzy i obiektów kulturowych i zespołów dworsko –parkowych,

2. Obszar wsparcia lokalnej gospodarki

Rolnictwo

- uzyskanie europejskich standardów gospodarowania (zwiększenie średniego arealu gospodarstw wzrost efektywności i ścisłe powiązanie z rynkiem),
- rozwój zrównoważony gospodarki, kojarzący przekształcenia rynkowe w rolnictwie z ochroną rolnictwa, zwłaszcza wysokiej jakości wód i gleb. Za istotne w warunkach gminy uznaje się również
- ekologizacja produkcji rolniczej i terenów rolnych, minimalizowanie kolizji funkcjonalnych (dążenie do harmonijnego współistnienia wszystkich funkcji obszarów wiejskich).

Rynek pracy

- zróżnicowanie segmentów rynku pracy przy wykorzystaniu lokalnych zasobów,
- wyrównanie szans dostępu do rynku pracy dla osób dysfunkcyjnych i w wieku niemobilnym,
- zasada wspierania inicjatyw wzrostu zatrudnienia zwłaszcza w sektorze usług i drobnej wytwórczości,
- tworzenie korzystnych warunków terenowych stymulujących rozwój różnych form zatrudnienia (alternatywne źródła dochodu, turystyka, agroturystyka, zatrudnienie w nowych segmentach usług publicznych, drobnej wytwórczości),
- preferencje lokalizacyjne i ekonomiczne dla inwestycji, zwłaszcza proekologicznych, przynoszących wzrost zatrudnienia
- wykorzystanie środków pomocowych UE oraz funduszu regionalnego w celu aktualizacji rynku pracy: powołanie instytucji pośrednictwa pracy i organizacja szkoleń.

3. Obszar społeczny

Infrastruktura społeczna:

- poprawa standardów funkcjonowania istniejących obiektów kultury (utrzymanie i rozbudowa usług zdrowia i kultury) oraz dążenie do średnich standardów województwa,
- zwiększenie atrakcyjności gminy, lokalnego ośrodka obsługi poprzez wzbogacenie struktury usług publicznych i komercyjnych z jednoczesnym zapewnieniem dogodnego skomunikowania,
- zwiększenie dostępności świadczeń z zakresu rehabilitacji medycznej oraz opieki społecznej.

Turystyka:

- kreowanie urozmaiconej oferty turystycznej i rekreacyjnej, dostosowanej do miejscowych warunków i inicjatyw,
- zapewnienie dogodnych warunków organizacyjno – przestrzennych rozwoju agroturystyki, we wszystkich wsiach, w których istnieją możliwości i zainteresowanie miejscowej ludności.